

בס"ד

לעומקו של מקרא

דברי עומק בפרשת השבוע

ערש"ק

וישב

ה'תש"פ

**בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות
לטל': 052-7675895
גור-אריה צור
מודיעין עילית
ניתן להצטרף לתפוצת מייל
דוא"ל: leshem895@gmail.com**

לעומקו של מקרא וישב

וַיָּשָׁב יַעֲקֹב פִּירֵשׁ רִשׁוֹי בִּיקֶשׁ יַעֲקֹב לֵישֵׁב בְּשִׁלוֹה, קִפֵּץ עָלָיו רוּגְזוֹ שֶׁל יוֹסֵף. צְדִיקִים מִבְּקָשִׁים לֵישֵׁב בְּשִׁלוֹה, אֹמֵר הַקַּב"ה, לֹא דִיִּן לְצְדִיקִים מֵה שֶׁמִּתּוֹקֵן לָהֶם לְעוֹלָם הַבָּא, אֲלֵא שֶׁמִּבְּקָשִׁים לֵישֵׁב בְּשִׁלוֹה בְּעוֹלָם הַזֶּה.

וְעַדִּיִן יֵשׁ לִיתֵן טַעַם, לְפִי דְבָרֵי הָאוֹהֵב יִשְׂרָאֵל מֵאִפְסָא הַנ"ל, מֵה שְׁלוּוֹה בְּקֶשׁ. הָרִי לְתַקֵּן נִיצוּצוֹת הַקַּ' וְלִשְׁבּוֹתָם מֵאֵת שׁוֹבֵי־הֶם, לֹא דְבַר קַל הוּא, וּוְדָאֵי אֵינן בְּהַשְׁלוּוֹה הַמְקוּוֹה.

וַיֵּשׁ לּוֹמֵר מֵה שֶׁבְּקֶשׁ לֵישֵׁב בְּשִׁלוֹה, הוּא לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל הַתִּיקוּנִים שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת מִכֵּאֵן, מֵאַרְצֵי חֲפָצִים מִבְּלֵי שִׁיצִטְרֵךְ לְהַתְּגַלְּגֵל לְמִצְרַיִם וְלִהְיֵת עֵבֶד שֶׁם רַד"ו שְׁנָה, וּמִכֵּאֵן לְתַקֵּן וְלֵאסוֹף כָּל הַנִּיצוּצוֹת הַקַּ' שֶׁבְּמִצְרַיִם.

אַלֵּא שֶׁקִּפֵּץ עָלָיו רוּגְזוֹ שֶׁל יוֹסֵף. כְּאוֹמֵר לוֹ, שֶׁמִּצְרַיִם דִּין שׁוֹנֵה לָהּ, כִּי גְדוֹל שְׁבִי הַנִּיצוּצוֹת הַקַּ' בְּמִצְרַיִם. כִּי כָּל שֶׁגְדוֹל כַּח הַטּוֹמָאָה כְּבֵאֵרֵץ מִצְרַיִם, כֵּן חִזֵּק וְתַקִּיף שְׁבִי הַנִּיצוּצוֹת הַקַּ' שְׁבָה.

וְאִפְשֵׁר יִהְיֶה לְלַקֵּטֶם רַק עִם רִיבּוּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִרְבָּהּ. וְכֵן בְּמִןְכָּר,

וַיָּשָׁב יַעֲקֹב בְּאַרְצֵי מִגּוּרֵי אָבִיו בְּאַרְצֵי כְּנַעַן (לז, א')

וַיָּשָׁב יַעֲקֹב בְּאַרְצֵי מִגּוּרֵי אָבִיו. הָאוֹהֵב יִשְׂרָאֵל מֵאִפְסָא כְּתֹב נוֹטְרִיקוֹן וַיב"ם. שֶׁכֶּשֶׁם שֶׁכָּל עֲנִין מִצּוֹת הַיְבוּס לְהוֹצִיא הַנִּיצוּצוֹת הַקַּ' שֶׁל אַחֵיו הַמֵּת אֶל הַפּוֹעֵל, כֵּן גַּם כֵּאֵן, רָאָה יַעֲקֹב בְּאַרְצֵי מִגּוּרֵי אָבִיו שֶׁיִּכּוֹל לְתַקֵּן נִיצוּצוֹת הַקַּ' שֶׁנִּתְפָּזְרוּ בְּעוֹלָם. ע"ד.

וְלַעֲוִמְקוֹ שֶׁל מִקְרָא נִרְמְזוּ דְבָרָיו בְּאִמְרוֹ וַיָּשָׁב שֶׁהוּא מִלְשׁוֹן וַיָּשָׁב, כְּאוֹמֵר וַיָּשָׁב מִמִּגּוֹ שְׁבִי. (בְּמִדְבָר כֵּא, א'). שֶׁרָצָה יַעֲקֹב לְקַחַת בְּשִׁבִי חִזְרָה אֵת כָּל אוֹתוֹן נִיצוּצוֹת קְדוּשִׁים שֶׁשָּׁבָה אֵלָיו הַשְּׁבָאִי הוּא הַיֵּצֵר הָרַע שֶׁבְּעוֹלָם, שֶׁאֵינּוּ נוֹתֵן לְנִיצוּצוֹת הַקַּ' לְהִגִּיעַ לְמִקְוֵן הַטְּהוֹר.

וְעוֹד יֵשׁ לוֹמֵר שֶׁהוּא מִלְשׁוֹן וַיָּשָׁאֵב, שֶׁהוּא כְּעִין שְׁאֵיבַת הַנִּיצוּצוֹת שֶׁנִּשְׁבְּבוּ בִּיד הַטּוֹמָאָה, וְהִשְׁבַּתָּם לְצַד הַקְּדוּשָׁה. וְכֵאִמְרוֹ: וַיָּשָׁאֵב מִשְׁבִּי הַטּוֹמָאָה אֵת שֶׁנִּשְׁבְּאֵב לְתוֹכָהּ מִן הַקְּדוּשָׁה.

וְעַל דֶּרֶךְ הַצַּח יֵאָמֵר: וַיִּשְׁבְּם, וַיִּשְׁיבְם, וַיִּשְׁיבְם עַל מִשְׁבְּתָם לְבָלֵי שׁוֹב אֶל שׁוֹבֵיהֶם.

לעומקו של מקרא וישב

וזה שאמר יעקב לעשו, **וְאַחַר עַד עָמָה. עַתָּה, הִנְּנוּ** נוטריקון **עַת** הגאולה. שנאמר לאברהם אבינו ארבע מאות שנה מהולדת יצחק אבינו. **וְאַחַר** הוא יוסף שנאמר בו יוסף ה' לי בן **אַחַר**. והוא גימ' של **רד"ו שנה**. **וְאַחַר עַתָּה** והוא **הכולל רד"ו**. ואשר על כן **ארבע מאות שנה** מהולדת יצחק וכן **רד"ו שנה** מגלגולי יוסף **למצרים**, הם **שני חשבונות המכוונים לעת אחת: ליציאת מצרים**.

ואיחור זמן הגאולה, הוא **רוגזו של יוסף** האמור בעניין. ולכן גם עתיד יוסף לומר לאחיו **אַל תִּרְגְּזוּ בַדֶּרֶךְ**. שאין לעכב עוד את הגלות אפילו כמלוא נימא, שכן הגאולה תלויה בגלות, ו**מִשְׁשָׁלְמוֹ** ימי הגלות יתחילו ימי הגאולה. על כן **מִהֲרֹו וְעָלֹו אֶל-אָבִי וְגו'** **רָדָה אֵלַי אֶל-תַּעֲמֵד**. רד"ה עם הכולל רד"ו. שיש **למהר ולהזדרז להחיש הגאולה** ועל כל פנים לא לעכבה עוד.

ולכן כשבקש יעקב **לישב בשלווה** וכנ"ל **לישב** ביישיבה, כפי שעשה ביישיבת שם ועבר, קפץ עליו רוגזו של יוסף. כביכול לומר כפי שאמר יעקב לרועים בפדן ארם, לא עת האסף המקנה, לכו רעו.

וכלשון הזהב של אוה"ח הק', **מקום מעוזו של השבאי, הס"מ, רק על ידי ההליכה** בו ארבעים שנה, אפשר יהיה לחלץ הניצוצות הק' השבויות בו.

***

ועוד יש ליתן טעם מה היא השלווה האמורה בעניין. **ויש לומר שבקש לישב ביישיבה לפני שמתגלגל למצרים, כפי שעשה י"ד שנה לפני צאתו לחרן אל בית לבן הארמי**. ועל ידי הלימוד תורה ביישיבה לפעול ישועות בעניין נצוצות הק' הנ"ל. וזו היא **השלווה** האמורה בעניין. שאין לך **שָׁלוֹו** וכן חורין כמי **שיושב** שעוסק בתורה.

ומעתה, לא נותר אלא להבין מה הוא **רוגזו של יוסף**, ומה היא **קפיצה** זו האמורה בעניין "קפץ עליו רוגזו של יוסף".

ויש לומר שכל עתותיו של הקב"ה מחושבים **בחישוב הגלות והגאולה**, ואשר על כן קורא הדורות מראש זימן לאליעזר **קפיצת הדרך**, כדי להביא את רבקה, וכן זימן **ליעקב אבינו קפיצת הדרך** בצאתו לחרן, כדי לא לאחר עת הגאולה בחזרו מפדן ארם.

לעומקו של מקרא וישב

ועל דרך הצח, נקט הנביא בלשון כיסוי, תַּכְסֵּף בּוֹשָׁה, שהבושה כיסתהו לעשו ונהיתה לבוש של בוש. וזה שאמר וְנִכְרַתְּ לְעוֹלָם שְׁנֹכְרֹתָהּ נִפְשׁוֹ עִם לְבוּשָׁהּ מִפְּנֵי הַבוֹשָׁה.

ואע"פ שידע יעקב על גזירת "בארץ לא להם", לא רצה עתה להשאיר הארץ שוממה מבלי יושב ורצה לישב בשלוה, בשלוה שלו, ובשלוה הארץ.

***

ועל דרך הסוד, שלות הארץ הוא השגחת הקב"ה עיני ה' אלקיך בה מרשית שנה ועד אחרית שנה, וזה בשל-וה. שיו"ד ה"א היא השגחתו בעליונים ו-וא"ו ה"א היא השגחתו בתחתונים, פה בזה העולם. וכמובא בתהלים עד (פס' יב): וְאֱלֹהִים מְלִכֵי מִקְדָּם פִּעַל יְשׁוּעוֹת בְּקִרְבֵי הָאָרֶץ. ראשי תיבות של מלה ראשונה ואחרונה - וה, והיא השגחת ה' בארץ ככתוב: פִּעַל יְשׁוּעוֹת בְּקִרְבֵי הָאָרֶץ.

והצירוף י-ה - ו-ה הוא יחוד שמים וארץ. ולכן בקש ליחד שם י-ה ב ו-ה, וזה שפירש רש"י לישב בשלו"ה.

ולשון רוגז, הוא מלשון מלחמה. כמו שאמרו במסכת ברכות (ה). לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע. ופירש רש"י שם, לשון מלחמה. שבמלחמת היצר הזאת, נשלח יוסף לנצח את שלוותו של יעקב. ולהורידו מצרימה דרך גלגלי יוסף.

ועוד אמרו שם במסכת ברכות ה., לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע. כלומר ינצחו. שאם לא כן ינצח היצר הרע את היצר הטוב. ויעקב אבינו שביטל יצרו הרע והתיש כוחו בכח לימודו ותפילותיו ומאבקיו, כבר לא יכול לו יצר הרע שלו, אם כן קם לנצחו יצר הרע של בנו. שכתוב והוא נער, והיינו יצר הרע שנכנס באדם מנעוריו, משננער מבטן אמו.

***

ועוד, ביקש יעקב לישב בשלוה, אותיות לבושה. ומוכנו ישרת שני אדונים: לשון לבוש ולשון בוש. לבושת אחיו עשו שברח מן ארץ משום אחיו יעקב, זו לשון בוש, ולשון לבוש כמובא בהפטרה לפרשת וישלח מִמֶּסַח אֶחָיִךְ יַעֲקֹב תַּכְסֵּף בּוֹשָׁה.

***

לעומקו של מקרא וישב

קפץ עליו רוגזו של יוסף. לא כנגדו, ולא כנגד בקשתו לישב בשלוה, אלא אדרבה. קפץ עליו רוגזו של יוסף לסייע ולהוציא מחשבתו של יעקב אל הפעל, לישב בשלוה, כזקן ויושב בישיבה, אך לא עתה ולא כאן אלא במצרים כפי שאכן עלה בידו בארץ גושן במשך י"ז שנה.

ולכן יהיה כך הסבר הדברים:
יעקב אבינו, בחיר האבות, אשר דמותו חקוקה בכסא הכבוד והוא רגל רביעי במרכבה, לְמוֹד הוא שמחשבתו הטהורה יוצאת תמיד אל הפעל.

תְּמִיד, אך לא תְּמִיד מְיָד. וכמו שמצינו שמכר לו עשו את בכורתו וקבל מיצחק את ברכתו, ובקש להתפלל בהר המוריה וקפצה לו הדרך, ויכול היה ללבן, ונשא את רחל וילדה לו את יוסף ובנימין, והצליח לעשות לביתו את כל הכבוד הזה מצאנו של לבן, ויכול היה לשרו של עשו ולעשו עצמו, אלא שהכל בא בזמנו ובדרך שהיה ראוי מלפני הקב"ה.

ולאו דוקא בדרך ובזמן שבקש יעקב. ואף על פי שלא תמיד נעשה רצונו הטהור מיד, אלא לעתים בעכבה כמו

והמלה שלוה תורה על יחוד י-ה ב ו-ה, שכן ש"ל בגימטריה קטנה 6, וכן י-ה בגימטריה קטנה 6. הרי שבקש יעקב אבינו ליחד שמו יתברך בארץ.

***

קפץ עליו רוגזו של יוסף, שכן יצר הטוב לא יתן לצדיק להתפרנס מבושתם של אחרים. ולכן קפץ עליו רוגזו של יוסף עד אשר היצר הטוב של יעקב קם להרגיז על היצר הרע של יוסף.

ועל דרך הצח, כך היתה טענת היצר: אחיך עזב מפני הבושה ועליך לעזוב מפני לבושה. שכשם שהלבשתו ליוסף לבוש הכתנת פסים לְבוֹשֶׁת אחיו, כן תצטרך להחליף הלבוש הק' של ארבע כנפות הארץ בלבוש החרפה של ארץ מצרים. ולכן אחד התיקונים במצרים הוא שלא שינו את לבושם. וכך יחזרו לארבע כנפות ארצם, לְבוֹשֶׁתם של המצריים ולְלְבוֹשָׁם של בני ישראל.

***

או כלך לדרך זו בהסבר העניין של בקש לישב בשלוה - קפץ עליו רוגזו של יוסף:

לעומקו של מקרא וישב

ונקרא "רוגזו", שלא מחשבותי מחשבותיכם, ולא בדרך קלה ונוחה אלא בדרך של עכבה ומלחמות וְהַרְגֹזֹת מַמְלָכוֹת. שהכל בא בזמנו ובדרך שהיה ראוי מלפני הקב"ה.

ובשימת לב יש לומר כי זו היא מידתו של יעקב אבינו, להמתין ולצפות מתי יתקיים בידו דבר ה'. וכעין תרי"ג מצוות שמרתי, וכעין ואביו שמר את הדבר, וכדפירש"י ממתין ומצפה מתי יתקיים הדבר.

***

ועל דרך הרמז יש לומר כי נרמז ענין זה בשמו, יעקב, שמחשבת ה' תבוא אצלו לעתים מיד, כעין יקב הדין את ההר. ולעתים בעכבה כעין עקב בצד אגודל.

ולכן שמו יעקב בלשון עתיד, שממתין ומצפה מתי יהיה הַעֲקֵב לְמִישׁוֹר, וַיִּקְרָא יַעֲקֹב בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל. וכעין שאמרו במסכת ברכות (ז): שְׁמָא גְרִים. פירוש: שמו של אדם גורם לו את כל גלגולי ומאורעות חייו.

***

רחל וילדיה, הרי לו יאה לומר בקשתי ונעשה רצוני.

וכן בענינינו, ויָשָׁב יַעֲקֹב, בקש לישב בשלוח, וניתן לו. שהרי ישב בשלוח י"ז שנה במצרים, כפי שרצה ללמוד בישיבה, לראות את יוסף מלך והנהגתו בעונה, ולראות את כל נפשות ביתו מתעצמים בגשמיות וברוחניות, וכו'. אמנם לא בארץ מגורי אביו כפי שחשב בתחילה. וכפי שמצינו בכל אורחותיו שנתמלאו אמנם משאלותיו אך בְּדֶרֶךְ וּבְזֶמַן הראויים לפניו יתברך.

ויש לומר שזו כוונת אומרם (רש"י בשם המדרש רבה) קפץ עליו רוגזו של יוסף. קפץ עליו רוגזו לא כנגדו, ולא כנגד בקשתו לישב בשלוח, אלא אדרבה. קפץ עליו רוגזו של יוסף לסייע ולהוציא מחשבתו אל הפועל.

ואומרם "קפץ" יכוון בזה כעין קפיצת הדרך האמורה בפרשת ויצא. וכעין מלאכים יחפזון לעשות רצונו ולהוציא מחשבתו אל הפועל.

לעומקו של מקרא וישב

אַלֶּה | תְּלִדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן-שִׁבְעֵ-
עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רָעָה אֶת-אַחִיו
בְּצֹאן וְהוּא נָעַר אֶת-בְּנֵי בְלֵהָה
וְאֶת-בְּנֵי זְלֶפְחָה נְשֵׂי אָבִיו וַיִּבְאֵ
יוֹסֵף אֶת-דַּבְּתָם רָעָה אֶל-אֲבִיהֶם
(לז,ב')
ליכא מילתא דלא רמיזא
באורייתא.

אַלֶּה | תְּלִדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף.
אַלֶּה תְּלִדוֹת. כביכול פסל את
הראשונים. שכל גילגוליו עד עתה לא
היו שוים בעיניו כנגד ישיבתו עתה
בארצו, בשלוה.

יַעֲקֹב בטעם רביעי, שהוא בארמית
לשון רובץ על מקומו. שרצה לישב
בשלוה.

יוֹסֵף. יוסף בטעם גרשיים, שגירש
את שלוותו של יעקב. כמו שאמרו
קפץ עליו רוגזו של יוסף.

יַעֲקֹב יוֹסֵף. כמדשר וכפירושו רש"י,
מה שארע לזה ארע גם לזה. ולכן
יַעֲקֹב בטעם רביעי ו**יוֹסֵף** בטעם
גרשיים, לומר לך, כשם שנגרש
יעקב מעשו, כן נגרש יוסף מאחיו. כי
כן השבו אחיו, משנולד יוסף פסל
אביהם אותם, ואינו מחשיבם לשאר
אחיו כאת יוסף ויוסף יהיה רביעי
לאבות, ולכן וישנאו אותו.

ועל דרך הצת, נראה ליתן טעם היכן
רמוז ענין בקשתו של יעקב לישב
בשלוה. **ושמא יש לומר**, שחבוי
הדבר בעצם הכתוב **וישב יַעֲקֹב.**
בדרך של סרסהו ודרשהו ואל תקרי.
אל תקרי **וישב יַעֲקֹב** אלא **ויבקש**
יעקב. **שְׁלֹוה** כביכול את האות ק
מיעקב והניחה במלה **וישב**, ונעשה
מזה **ויבקש**. ונותרו מיעקב אותיות
בעי, שפירושו גם **ויבקש** בלשון
ארמי.

***

ועל דרך הרמז והצת, הן אותיות
נוטריקון: **ליש"ב בשלו"ה:**

בקש יעקב

להיות יושב שנים באהל
בזכרו שנות לימודיו והיותו הוגה
בתורה בארץ מגורי אביו, ובישיבת
שם ועבר.

קפ"ץ עלי"ו רוגז"ו ש"ל יוס"ף:
קול פי צדיון

עֶשׂו לָאו יָדִיו, והשטן ראה ושמע
גיריו זרק וחיציו,
שְׁלֹו לא יתנו ויפריע סדר פוןקנו.

***

לעומקו של מקרא וישב

ממשיך את שליחות אמו רחל שנאמר בה [תחילת ויצא] וַיִּרְחַל | פָּאָה עִם-הַצֹּאֵן אֲשֶׁר לְאֵימָהּ כִּי רָעָה הָיָה. ומאי כִּי רָעָה הָיָה, כי זה שליחותה לעתיד לבוא לצאת לקראת הגלויות של צאן קדשים בני ישראל. כן ראה יוסף שליחותו להיות רָעָה אֶת-אֶחָיו בְּצֹאֵן, אל תקרי בְּצֹאֵן באות ב', אלא בְּצֹאֵן באות כ', בְּצֹאֵן שעתידה רחל לרעות לעתיד לבוא. ואשר על כאן ראה לנכון לתקן אצלם כל מה שצריך תיקון, לפי ראות עיניו.

***

וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת-דִּבְרֵיכֶם רָעָה אֶל-אֲבֵיהֶם (לז,ב').

מפרש רש"י (ע"פ המדרש רבה) את דבתם רעה. כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה, היה מגיד לאביו. והם שלשה:

שהיו אוכלין אבר מן החי, ומזלזלין בבני השפחות לקרותן עבדים, וחשודים על העריות.

ישואל השפתי חכמים: וקשה דהיאך יתכן לומר שבני יעקב יהיו חשודין על זאת, ואי חס ושלום אמת הוא למה נענש יוסף על זה.

בֶּן-שֶׁבַע-עֶשְׂרֵה גימטריה טו"ב, שחיי טובים שלא חסר בעולמו כלום, שכל דאגתו של אביו עליו, כי בן זקונים הוא לו, שְׁנֵה וְאֵז החל להוציא דבת האחים וחזר ושנה עוד ועוד.

ועל דרך הסוד שבע עשרה הוא גימטריה של השם הק' אהו"ה, שהוא אור הגנוז לצדיקים ומשפיע ברחמים מרובים יותר מהשם אהיה, כפי שמובא בספר שרשי השמות להרמ"ז. והקב"ה היה עוזרו בשם הק' הזה.

הָיָה רָעָה אֶת-אֶחָיו בְּצֹאֵן, שהיה רואה בהם רָעָה ודופי בענין הצאן, כי סבר שהם אוכלים אבר מן החי, כפי שיתבאר בסמוך, וְהָיָה נֶעַר שהיה מתנער מאחיו בני לאה, אבל אֶת-בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת-בְּנֵי זְלָפָה, אֲתָם היה מתרועע. והיה מוציא דיבת בני לאה לרעה שקראום בני השפחות, ולכן דייק הפסוק בעניינו וקראם נְשֵׁי אֲבֵיו, שלא היו שפחות אלא שוחררו והן נשיו לכל דבר.

***

או כלך לדרך זו, בפירוש הפסוק הָיָה רָעָה אֶת-אֶחָיו בְּצֹאֵן, שהיה

לעומקו של מקרא וישב

שראה אותם בשוק קונים מאשה, והם סבורים שמותר להשתמש באשה בעסקי משא ומתן (קידושין ע'.) ויוסף סבר שזה אביזרייהו דגילוי עריות.

ג. לגבי זלזולם בנשי יעקב שהיו כביכול מזלזלין בבני השפחות לקרותן עבדים.

ועל דרך הצח, יאמר לעומקו של מקרא, ששלשת טענותיו לאחים מרומזות בפסוק: וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת-דִּבְרֵתָם רָעָה אֶל-אֲבִיָּהֶם. שכן רעה הן אותיות ר'ע'ה', ובמילואותן: אותיות רי"ש עי"ן ה"א.

א. רי"ש שבמלה רע"ה הן ר"ת ראה יוסף שחיטה. והוא כנגד טענת אבר מן החי.

ב. עי"ן שבמלה רע"ה, כנגד עריות, והעי"ן במלה רעה תהיה כנגד מה שהעין חומדת והיינו עריות.

ג. ה"א שבמלה רע"ה היא כנגד הונאה ובמילואותה (ה"א) היא נוטריון: הונאת אחים. שזלזלו וציערו באחיהם בני בלהה וזלפה, לקראם בני השפחות, שכביכול עבדים הם. ויוסף סבר מה שהפסוק

ומתריך דודאי לא היו חשודין על זה, אלא שיוסף היה טועה בדבר, לכך נענש שהיה לו לעיין בדבר על מה שחשדן. או שהיתה ביניהם, בין יוסף ואחיו, לא רק טעות, אלא מחלוקת בהלכה לגבי ג' דברים אלו, ולכן שנאוהו, שמתרברב עליהם לפסוק כנגדם, והרי יחיד ורבים הלכה כרבים.

ואלו הן פרטי מחלוקתם:

א. לגבי אבר מן החי: אחיו שחטו בהמה, ובעודה מפרכסת חתכו ממנה אבר וצלוהו ואכלוהו, ולפי דעתם המפרכסת נקראת שחוטה ומותרת מיד באכילה. ולפי דעתו של יוסף, המפרכסת אינה נקראת שחוטה והיא אסורה עדין באכילה עד שיפסיקו פירכוסיה, ובינתיים האוכלה כאוכל אבר מן החי.

וכן בכך פקועה ראה יוסף שחיטת הפרה, ובבטנה עגל שלם ואכלוהו ללא שחיטה ששחיטת האם פוטרתו לשחיטת העובר, (אף שגדל העגל ונהיה לפר), ויוסף סבר שמשום מראית העין נקרא אבר מן החי.

ב. לגבי שחשדם יוסף על העריות

לעומקו של מקרא וישב

ובהיות עבירות אלו גורמות לחורבן בית ראשון ובית שני, הרי גם תיקונן רמוז בפסוק:

ויבא יוסף הוא משיח בן יוסף **את-**
דבתם את תשובתם, **רעה** בדרך של
מלחמות משיח בן יוסף, **אל-**
אביהם עד שישובו אל אביהם
שבשמים ויבא משיח בן דוד ויבנה
הבית השלישי בב"א.

***

ועל דרך הסוד, יש הנוהגין להוסיף ולומר לאחר תפילת הדרך יחיד ורבים הלכה כרבים, שהם ר"ת של שם המלאך **יוה"ד**, הממונה על הדרכים.

ויש לשאול: מכיון שיוסף לא נהג ע"פ הכלל של יחיד ורבים הלכה כרבים, לכאורה, לא נעזר באותו מלאך, והיאך שלחו אביו לדרך מסוכנת.

ויש לומר על דרך הצח, יעקב שלחו בברכת כי מלאכיו יצוה לך, שהם **סופי תיבות** של שם אותו המלאך **יוה"ד**, הממונה על הדרכים. והוא שנשלח על ידי הקב"ה להצילו בדרך ולהביאו מצרימה.

קראן כך [שפחת רחל, שפחת לאה] לגודל חיבתן **שהיו** אמותיהן שפחות ושוחררו. והם שבטי י-ה לכל דבר שבקדושה.

ומובא ברש"י שבשלשתן לקה:
על אבר מן החי, **וישחטו** שער עזים **במכירתו**, (ולא אכלוהו)
על זלזול ב"בני השפחות", **לעבד**
נמכר יוסף,
על חשד העריות. **ותשא אשת אדוניו**
וגו'.

ויש לשאול, מדוע אם כן לקה, הרי חלקו בהלכה, ואין כאן הוצאת דבה.

ויש לומר, שעל ידי שלקה בכולן, הראו לו מן השמים שהלכה כמותם, כי יחיד ורבים הלכה כרבים.

ועל דרך הרמז, יש לומר שג' דברים הללו, אבר מן החי, גילוי עריות, הונאת וצער האחים, הרמוזים במלה **רע"ה** כנ"ל, הם כנגד ג' **עבירות חמורות**, עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים. **ע"ז כנגד אבר מן החי** שזו היתה עבודת אלילים. **השתמשות באשה כנגד ג"ע**. **ובני השפחות כנגד ש"ד** שהמבזה חבירו כשופך דמים.

לעומקו של מקרא וישב

לומר את הפסוק ממנו יוצא שם המלאך מסופי תיבות כנ"ל, כדי שיתלווה עמנו המלאך בדרכנו מתחילה ועד סוף.

***

**כִּי-בֶן-זִקְנִים הוּא לְוֵ וְעֵשָׂה לְוֵ
כְּתָנֶת פְּסִים. (לז,ג')**

כֶּן-זִקְנִים ברש"י ג' פירושים. א. לעת זיקנותו. ב. חכים. ג. זיו איקונין דומה לו.

וְעֵשָׂה לְוֵ כְּתָנֶת פְּסִים. לְוֵ דייקא. לְוֵ ולא לאחים. ולכן המלה לְוֵ מוטעמת בטיפחא, שהיא מעין הפסקה קלה, לומר לְוֵ ולא לזולתו.

ועל דרך הרמז, כְּתָנֶת פְּסִים תהיה כנגד כל אחד מהפירושים של כֶּן-זִקְנִים :

א. לעת זיקנותו, כשם שבזקנותו נחרשו קמטים בפניו **כעין פסים.**
ב. חכים ויניק, שמשנתו סדורה לו **פסים פסים** בסדר ובהגיון כאריח על גבי לבנה.
ג. זיו איקונין דומה לו, כפי שכל פס בכתונת דומה למשנהו.

ועוד הוסיף עמו את המלאך **כל"ך**, היוצא מהמשך הפסוק לשמרך בכל דרכיך, שהם שני המלאכים המלוים לו לאדם בכל דרכיו, **יוה"ך כל"ך** כמובא בספר שרשי השמות להרמ"ז. ועוד מובא שם שחרבו של הקב"ה יש בה י"ו פיפיות, ובה **מכה** את אויביו בדרך, והיינו י"ו - ה"ך.

ואשר על כן, יש המוסיפים גם פסוק זה לאחר תפילת הדרך, לְזַמֵּן אתם את שני המלאכים הנ"ל היוצאים מסופי התיבות הנ"ל.

ובהיות כל"ך שם המלאך המתלווה אליך בדרך, יוצא מן הפסוק לשמרך בכל דרכיך, כן נאה וכן יאה שיתלווה אלינו גם **בדרך הרוחנית**, וכפי דמרגלא בפומיה דרבנן **"או כלך לדרך זו"**.

ועוד על דרך הצח יש לומר שלכן נראית השמירה על יוסף רק **בסוף** דרכו, ולא בתחילתו, כי נתלווה אליו מלאך יוה"ך היוצא **מסופי** תיבות נ"ל **"כי מלאכיו יצוה לך"**. ואשר על כן יש לנו להקדים את הפסוק ממנו יוצא שם המלאך **מראשי תיבות**, ולומר יחיד ורבים **הלכה כרבים**, ורק אחריו

לעומקו של מקרא וישב

פְּתַח סוּמִי"ם יְמִינֶךָ מְצַפִּי"ם. והם
שהועילו לו בכל גלגוליו במצרים.

***

וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ מְאֻלְמִים אֲלֻמִּים בְּתוֹךְ
הַשְּׂדֵה וְהִנֵּה קָמָה אֲלֻמְתִּי וְגַם-
נֶאֱבָה וְהִנֵּה תִסְבִּינָה אֲלֻמְתֵיכֶם
וְתִשְׁתַּחֲוֶינִי לְאֲלֻמְתִּי (לו,ז).

בשימת לב, יש ליתן את הדעת,
מדוע נאמר וְהִנֵּה ג' פעמים.

ולעומקו של מקרא יש לומר שהם
ג' שלבים בגאולה.

השלב ה-א', בראשיתו של הפסוק
וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ מְאֻלְמִים אֲלֻמִּים בְּתוֹךְ
הַשְּׂדֵה כנגד מה שעבדו את מצרים
בכל עבודה בשדה. ואל תקרי
מְאֻלְמִים אלא כְּאֻלְמִים לא יוכלו דבר
מאומה. והוא שלב ראשון של הגאולה
אשר נחבאת בתוך מחשכי הגלות
האפילה.

השלב ה-ב', באמצעו של הפסוק
וְהִנֵּה קָמָה אֲלֻמְתִּי כנגד מה שנאמר
בשלהי שעבוד מצרים: וַיְהִי בַיָּמִים
הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרָיִם וַיִּאָּנְחוּ

ועל דרך הצח: פס"ים נוטריקון:
פנים סבא יניק חכים.

פנים שהיו פניו דומות לשל אביו,
סבא, שנולד לעת זיקנותו,

יניק, שהיה הצעיר שבאחים,
חכים שינק כל חכמתו מיעקב.

ועוד רמז בזה לכדאמרו בקידושין
לב: זק"ן ר"ת זה קנה חכמה. והיינו
בן זקניו, זקני יניק חכים.

***

וְעִשָּׂה לֹו כְּתַנֵּת פְּסִים. ירמוז ללבוש
הציצית, שנאמר בה ועשו להם.
וכן מובא במדרש פליאה, כְּתַנֵּת
פְּסִים לבוש אדם הראשון. והוא כתנות
אור. אור הציצית העולה תרי"ג, הם
בגדי החמודות שנתנה לו אמו רבקה
מעשו.

***

ועל דרך הסוד נתן לו לשמירה
מלאכים קדושים שישמרוהו, והם
היוצאים מברכת כהנים בחילוף
אותיות מהמלה וישמרך. ושם: פס-
פס"ים, והם נוטריקון, פְּדָה סוּעִים,

לעומקו של מקרא וישב

שעל ידי החלום התקיים הרד"ו שנה,
עת קץ גלותינו ותחילת פדיון נפשנו.

ועוד, שהם בגימ' ביצח"ק. כנאמר
לאברהם, כי ביצח"ק יקרא לך זרע.
והם רד"ו שנה הנרמזים בחלומו של
יוסף.

***

ויוספו עוד שְׁנָא אֹתוֹ (לז,ה).

על דרך הצח, ולעומקו של מקרא,
ובדרך של לשון נופל על לשון ואל
תקרי. אל תקרי שְׁנָא שהוא מלשון
שְׁנָאָה, אלא נשא, שהוא מלשון
נשיאת ראש וחשיבות, ככתוב
וְהַמְתַּנְשֵׂא לְכָל לְרֹאשׁ (דה"א כט, יא),
וכמובא במדרש תנחומא [במדבר]:
אומר הקב"ה פִּשְׁם שְׁאֲנֵי יֵשׁ לִי תְלוּי
רֹאשׁ עַל כָּל בְּאֵי עוֹלָם, שְׁנַמְר: לָךְ ה'
הַגְּדֵלָה וגו' וְהַמְתַּנְשֵׂא לְכָל לְרֹאשׁ
(דה"א כט, יא). לְפִיכָּךְ נִתְּתִי לָכֶם תְלוּי
רֹאשׁ, שְׁנַמְר: שְׁאוֹ אֶת רֹאשׁ.

ומעתה, במקום שהאחים יתנו ליוסף
להתנשא, במקום זאת שנאוהו. ומתוך
שְׁנַמְר - הַתְּנַשֵּׂא. יען אשר הם נתנו
לו את הכח להתנשא על ידי שפתרו
חלומותיו לטובה. המלוך תמלוך,
המשול תמשול. לכן לשון הכפילות

בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִן-הָעֶבְרָה וַיִּזְעֻקוּ וַתַּעַל
שׁוֹעַתְם אֶל-הָאֱלֹהִים מִן-הָעֶבְרָה.
וכאמרו: קָמָה אֱלֹמֹתֵי, וְגַם-נִצְבָּה
מִן הָעֲבוּדָה. שמתוך הָאֱלֹם הקימו קול
זעקה ושועה. כאמרו [תהלים נח,ב']
הָאֱמָנָם אֱלֹם צָדֵק תִּדְבְּרוּן.

ועל דרך הצח, תתפרש המלה אֱלֹמֹתֵי
כשתי מלים: אל-מְתֵי, כאומרם: אֵל,
עד מתי! וכאמרו [תהלים עד, י'] עַד
מְתֵי אֱלֹהִים, תִּתְרַף צָר!

השלב ה-ג' של הגאולה, וְהִנֵּה
תְּסַבִּינָהּ הוא כנגד הגאולה עצמה,
שנרמזת בהסיבה בליל הסדר. והוא
אומרו תְּסַבִּינָהּ. ורמז בזה למה שנאמר
ביציאת מצרים [בשלה יג, יח'] וַיִּסַּב
אֱלֹהִים | אֶת-הָעָם, ומזה דרשו רבותינו
[מדרש רבה] הסיבה בליל הסדר.

ועוד אמר וַתִּשְׁתַּחֲוֶינָה לְאֱלֹמֹתֵי,
שנשתחוה ונודה לא-ל, מתי שיעלה
רצון מלפניו להושיענו.

***

ועל דרך הרמז, וְהִנֵּה וְהִנֵּה וְהִנֵּה
ג' פעמים, הם קצ"ח בגימ'. וקצ"ח יחד
עם י"ב [שבטי יג-ה] הם מנין רד"ו.

לעומקו של מקרא וישב

יש ליתן טעם בכפילויות אלו. שהרי יכלו לומר התמלוך עלינו, התמשול בנו. ומאי תְּמַלֵּךְ תְּמַלֵּךְ, אִם-מְשׁוּל תְּמַשֵּׁל

ויש לומר על פי הגמרא מסכת ברכות נה: שם מבואר כי החלומות הולכים אחרי הפה. כלומר כפי פתרונו כן יתקיימו. ומובא בתוספות שם שרק מי שנולד במזל של פותר חלומות, יתקיימו החלומות על פיו. והקב"ה קורא הזרות מראש נתן בלב בני יעקב כולם ובעיקר בלב יוסף את הכח של פותרי חלומות, ואשר על כן שם הקב"ה בפיהם את כפילות המלים להיות פתרון חלומותיו. וכך אמרו לו: המלוך עלינו תמלוך על כל מצרים. המלוך במצרים תמלוך לעתיד לבא משיח בן יוסף. המשול בנו תמשול ביצרך. המשול ביצרך תמשול בכל מצרים. הבוא חלומך להתגשם, נבוא אליך להשתחוות לך ארצה.

ועוד בענין הכפילות בלשון, נאמר (לז, לה') טָרַף טָרַף יוֹסֵף, טָרַף בידי אשת פוטיפרע, טָרַף זממה להכשילו. טָרַף בידי האחים, טָרַף זממם להכשיל חלומותיך מלהתגשם.

ולכן לשון התוספת. ובמקום אשר הוסיפו שנאה על שנאתם, כדכתיב ויוסיפו, כן הוסיפו ליוסף נשיאות על התנשאותו.

***

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמְעוּ-נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חָלַמְתִּי (לז, ו')

יש ליתן טעם באמרו שְׁמְעוּ-נָא. לפשוטו של מקרא אמר להם שְׁמְעוּ-נָא כי שנאוהו ולא אבו שמוע לו. אך לעומקו של מקרא אמר להם שְׁמְעוּ נא מלשון שמים. וכדברי ישעיהו (א, ב') שְׁמְעוּ שְׁמַיִם. וכך אמר להם: אתם שונאים אותי כי חושבים אתם שְׁמַלְבִּי אני מתנשא עליכם. שְׁמְעוּ נא, דבר השם, כי מן השמים מנשאים אותי. זה שנאמר וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם, שכביכול כתוב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים. כי בחלום אדבר בו, והחלומות נבואה הם מפי האלקים.

***

תְּמַלֵּךְ תְּמַלֵּךְ עָלֵינוּ אִם-מְשׁוּל תְּמַשֵּׁל בָּנוּ (לז, ח')

תְּמַלֵּךְ תְּמַלֵּךְ עָלֵינוּ אִם-מְשׁוּל תְּמַשֵּׁל בָּנוּ (לח, ו').

לעומקו של מקרא וישב

מָה הַחֲלוּם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתָּ.

על דרך הסוד, מובא בספרים הק' שמידת יעקב הוא מידת מ"ה, שהוא גימטריה של השם הק' במילוי אלפי"ן כזה: יו"ד ה"א וא"ו ה"א. והוא השם השולט בעולם היצירה, היא עולמו של יעקב אבינו. ויעקב אבינו יודע משמעותו של חלום נבואי, ובעיקר כזה שמופיע בו המלה וְהִנֵּה, שגם הוא נתבא בחלום בלשון וְהִנֵּה: וַיִּחְלֹם וְהִנֵּה סֶלֶם מָצָב אֲרָצָה וְרֵאשׁוּ מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֲלִים וַיְרִדִים בּוֹ (כח, יב). וכדברי אוה"ח הק' (שם) שבאומרו וְהִנֵּה, כוונתו שכל דבר נגלה אצלו להיות בהיר וצהיר כיום יאיר. ורצונו לומר שהוא לשון נבואה הברורה והמתקיימת.

ואשר על כן אומר לו יעקב מָה הַחֲלוּם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתָּ, שלאחים הוא נשמע כשאלה, אך יעקב ויוסף יודעים את הסוד שהוא חלום ממידת מָה, מעולם היצירה, וכאמרו: חלומך הוא ממידת מ"ה. ולכן וַיִּקְנְאוּ-בּוֹ אֶחָיו וְאָבִיו שָׁמַר אֶת הַדְּבָר. וכפירוש רש"י, היה ממתין ומצפה מתי יבוא.

ועל דרך הצח, ליתא מילתא דלא רמיזא באורייתא, הדא הוא דכתיב (בראשית ח, יא) וַתְּבֹא אֵלָיו הַיּוֹנָה לֵעֵת עָרֵב וְהִנֵּה עֲלֵה-עֵיִת טָרֶף בְּפִיהָ, הם רצו לטרף חלומותיו, ופיהם הכשילם עת פתרו לטובה חלומותיו, וטרפו בפיהם את מכשלותיו, וטרף יוסף בפיו את כוונות אחריו, והיה הוא להם המשביר טָרֶף אכל לפי הטף.

***

וַיִּסְפֹּר אֶל-אָבִיו וְאֶל-אֶחָיו וַיִּגְעֹר-בּוֹ אָבִיו וַיֹּאמֶר לוֹ מָה הַחֲלוּם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתָּ הֲבֹא נְבוֹא אָנֹכִי וְאִמְךָ וְאֶחָיֶךָ לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אֲרָצָה (לו, י')

וַיִּגְעֹר-בּוֹ אָבִיו וגו' הֲבֹא נְבוֹא וגו' לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אֲרָצָה. ומכח גערה זו, אכן, לא השתחוה יעקב ארצה, אלא רק וישתחו ישראל על ראש המטה, ואמרו רבותינו שהשתחוה לשכינה מעל ראשו של חולה, וליוסף כלל לא, שהיה רק נראה כמשתחוה.

***

לעומקו של מקרא וישב

בהתממשותם של חלומותיו כפי פתרונם.

וכשמביא רש"י ממה שנאמר באיוב לא תשמור על חטאתי, מרמז לנו רש"י שדברי יוסף נאמרו בטהרה ואין בהם חטא, וכאמרו: על חטאתו לא תשמור, אך על טהרת לבו תשמור. ולכן וְאָבְיו שְׁמַר אֶת הַדְּבָר. או פלך לדרך זו:

שיעקב ידע כי בא לו דבר זה שיבוא להשתחוות לפני יוסף, על אשר חטא בכיבוד אב ואם כל אותן כ"ב שנה שלא שימש את אביו. ועל דרך אל תקרי. אל תקרי לא תשמור על חטאתי אלא הלא תשמור על חטאתי. כאמרו: הלא מה שתשמור ותמתין ותצפה מתי יבוא הדבר הרי זה משום חטאתי בכיבוד אבי. וכמוסיף יעקב אבינו בקשתו: לא תשמור על חטאתי, והחזר לי את יוסף בני.

***

וילכו אחיו לרעות את-צאן אביהם בשכם (לז, יב)
פירש רש"י נקוד על את שלא הלכו אלא לרעות את עצמן (ב"ר פד, יג):

ולפשוטו של מקרא מביא רש"י שתי דוגמאות:
וכן שומר אמונים (ישעיה כו, ב.), וכן לא תשמור על חטאתי (איוב יד, טז), לא תמתין.

ולעומקו של מקרא, יש ליתן טעם בדוגמאותיו של רש"י שהרי לא בקדי הביאם.

ואשר על כן, יש לומר, כשהביא רש"י מישעיהו שומר אמונים בא לרמז בפירושו לעומקו של מקרא על מה שדרשו חז"ל מפסוק זה [סנהדרין קי:]: פתחו שְׁעָרַיִם וַיָּבֵא גֹיִי צְדִיק שְׁמַר אֲמֹנִים אל תקרי שְׁמַר אֲמֹנִים אלא שְׁאוּמַר אָמֵן. ובתוקף דרשה זו, שהאומר אמן מחכה ומצפה לסוף הברכה כדי לומר אמן.

ובפירושו רצה רש"י לומר בזה שיעקב הריהו כעונה אָמֵן וְאָמֵן על חלומותיו ועל דבריו של יוסף, [שהרי נאמר שומר אמונים, וקרי ביה שאומר אָמֹנִים] ומקיים את חלומותיו על ידי פתרונם: "הבא נבוא אני ואמך ואחיך להשתחוות לך ארצה", על פי הכלל שכל החלומות הולכים אחרי הפה. והריהו כמחכה ומצפה מתי יראה

לעומקו של מקרא וישב

וכמעט שעלה בידם לולא הופיע יוסף וטרף את מחשבותיהם. והקב"ה גלגל הענין כך כדי לקיים את העצה עמוקה וכדלקמן.

וקצת סיוע לזה הן הנקודות על **אֵת**. שהנקודות באות למעט. **אֵ** עם נקודתה תמעט את בני **לאה** מרצונם של בני בלהה וזלפה. והאות **ת** תמעט את בני בלהה ובני זלפה שהיו **ארבעה** כנגד האות **ת'** שהיא **ארבעה** בגימטריה קטנה, מנכליהם של בני **לאה**. רק שהיו במיעוט כנגדם, **ארבעה** כנגד **ששה**, ולכן לא יכלו להם.

***

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל-יוֹסֵף הֲלוֹא
אֶחָיִךָ רַעִים בְּשׁוֹכְמֵם לָכֵה וְאֶשְׁלַחְךָ
אֲלֵיהֶם וַיֹּאמֶר לוֹ הַגִּנְנִי: וַיֹּאמֶר לוֹ
לֵךְ-נָא רְאֵה אֵת-שְׁלוֹם אֶחָיִךָ וְאֵת-
שְׁלוֹם הַצֵּאֵן וְהַשְׁבִּנִי דָבָר
וַיִּשְׁלַחְהוּ מִעֵמְקַת חֲבֻרֹן וַיָּבֹא
שִׁכְמָה. (לז, יג-יד)

בְּשׁוֹכְמֵם. ויש לשאול, והלא מרחק מהלך כמה ימים, אלא כדי שלא ירעו בשדות זרים. וזה קידוש שם שמים ברבים. וכפי שהביא האוהב ישראל

ויש ליתן טעם מאי לרעות את עצמן. בב"ר פירש רש"י לאכול ולשתות. והרז"ו פירש במ"ר שחמלו על עצמן יותר מאשר על הצאן, ולכן לא נבחרו לפרנס את ישראל, ואילו יוסף חמל על הצאן יותר מאשר חמל על עצמו שנאמר נוהג כצאן יוסף.

ועוד יש לומר כפירוש רש"י על הפסוק נסעו מזה נלכה דותינה נסעו מזה. הסיעו עצמן מן האחוה: נלכה דותינה. לבקש לך נכלי דתות שימיתוך בהם.

והוינן בָּהּ, והרי בני בלהה ובני זלפה שהיו מקורבים עם יוסף, מדוע יבקשו להמיתו, וכיצד יתבארו הנקודות על **אֵת** לגביהם.

ולעומקו של מקרא י"ל שנחלקו האחים. בני **לאה** הלכו לחפש נכלי דתות וכו' ובני **זלפה** ובלהה הלכו לדאוג לעצמם לא רק בגשמיות אלא גם ברוחניות, ולקיים בעצמם **בְּטַח בַּה'** וְעִשָּׂה טוֹב שָׂכֵן אֶרֶץ וְרַעַה אֲמוֹנָה. (תהלים לז, ג'). שרצו להתחזק באמונתם ומתוך כך להשפיע על אחיהם ולהשכין שלום בין כולם.

לעומקו של מקרא וישב

וזוה שאמר לו ליוסף בצירוף עם המלאכים הק': לְכֵה וְאֶשְׁלַחְךָ, וכן לך-נָא וְרָאֵה. והם שעמדו לו בעת צרתו, והיא רוח הקדש האומרת וְנִרְאָה מֵה-יְהִי וְתִלְמָתוֹ.

***

אֶת-שְׁלוֹם אֶחָיִךָ וְאֶת-שְׁלוֹם הַצֵּאֵן.

בשלמא שְׁלוֹם אֶחָיִךָ, ראויים הם האחים לדאגתו. אך יש ליתן טעם מה הוא שבקש שיראה את שְׁלוֹם הַצֵּאֵן. והרי אם לא היה סומך על האחים לא היה שולחם עם צאנו.

וייש לומר דהכי קאמר ליה. לך וראה האם נוהגים כאחים המתרברבים, ואז אין דעתם על הצאן, או כצאן קדושים המנהיגים עצמם בענוה כראוי לבני ישראל, ובכך גם ירעו את הצאן בענוה ובדאגה. ובכך אדע האם עדין מרחפת עלינו גזירת הגלות למצרים בעבור התנשאות האחים או האם נתבטלה הגזירה והמה כצאן קדושים.

***

מאפטא אותיות בשכ"ם הם נוטריקון ברוך שם כבוד מלכותו.

***

ועוד יש לשאול, הרי באומרו ליוסף לְכֵה וְאֶשְׁלַחְךָ הרי הוא מסכן את יוסף בדרך. ומדוע לא ישלח מרבבי צבאות המלאכים אשר לפניו, כפי ששלח אל עשו.

ויש לומר שמן השמים עכבו כל השליחים והמלאכים בעצה עמוקה, לקיים ועבדום וכו'.

או כלך לדרך זו, שלא היה זה פקוח נפש כבעשו, לכן לא הורשה לשלוח מלאכים אלא בדרך של ליווי ליוסף, כנאמר כי מלאכיו יצוה לך וגו'.

ואשר על כן, שלח עם יוסף שני מלאכים. האחד הוא השם הקדוש הנקרא לכ"ה, היוצא משם ע"ב הקדוש, ובע"ב הוא מופיע בסדר הפוך, כל"ה, והוא שעמד ליוסף בשעת דחקו שלא נעשה בו כלה.

והשני הוא המלאך היוצא מהשם הקדוש של ע"ב שמות רא"ה.

לעומקו של מקרא וישב

של הקב"ה. ונקראת **עצה עמוקה** כי היא לא בנגלה אלא בדרך עקיפין ובנסתר, כדי להחיש פעמי הגאולה.

ולעומקו של מקרא ועל דרך הצח יתפרשו המלים **מְעַמְק תְּבָרוֹן** בדרך של נוטריקון:

מְפָרֶשֶׁת עֲגָלָה מִתְעַרְף קוֹפִיץ
חֹתְמָה, בְּגִלְל רֹצֵחַ וְאִינוּ נִמְצָא.

***

וַיִּמְצְאֵהוּ אִישׁ. (לו, טו'),
פירש רש"י: זה גבריאל
שנאמר וזה האיש גבריאל.

וַיִּמְצְאֵהוּ. וכי אפשר לומר כן, שהמלאך יחפש וימצאהו באקראי כאחד האדם. והרי המלאך נשלח אליו משמים, והכל גלוי וצפוי לפני שולחו. ומה ת"ל **וַיִּמְצְאֵהוּ.** אלא אל תקרא **וַיִּמְצְאֵהוּ** אלא **וַיִּמְצִיֵּאֵהוּ.** שהמציא את עצמו והקרה את עצמו לפני יוסף. או כלך לדרך זו, **וַיִּמְצְאֵהוּ יוֹסֵף לְאִישׁ.**

***

וַיִּשְׁלַחְהוּ מְעַמְק תְּבָרוֹן.
פירש"י, מעצה עמוקה. יש לתת טעם מדוע נקראת גזירה זו בלשון **עצה.** ומדוע נקראת היא **עצה עמוקה.** **ויש לומר** לפי שאמרו חז"ל [שבת פט:]: שהיה ראוי יעקב לרדת למצרים בשלשלאות של ברזל, אלא שחס עליו המקום ב"ה וגלגל ירידתו על ידי יוסף. וזו היא **העצה** אשר יעץ הקב"ה לבית דינו להוריד את יעקב מצרימה **בכבוד הראוי לו.**

מעצה עמוקה. והלא כמה וכמה עצות הן כדי לא לשלוח את יוסף.

- א. ת"ח לא ילך יחידי בדרך.
- ב. סכנת חיות רעות ולסטים.
- ג. מהלך כמה ימים.
- ד. אחיו לו לשונאים.
- ה. מי ישאר במקומו לשמשו.
- ו. עד שילך ויחזור כבר לא נדע שלומם ושלום הצאן.
- ז. שכם מקום מועד לפורענות.
- ח. שעסקו בפרשת עגלה ערופה והיה צריך ליתן אל לבו על חלל שנמצא על פני השדה.
- ט. שאין ידוע מקומם של האחים היכן הם בודאות. ועוד כהנה וכהנה שאלות רבות.

ועצה עמוקה אחת של הקב"ה כנגד כולך. שכל אלו העצות הן חלק מהעצה

לעומקו של מקרא וישב

[ה:] גבריאל בשתיים שנאמר מועף
ביעף. ומשהבין כי גבריאל המלאך
הוא, מיד אמר לו את אחי אנכי מבקש.

***

וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נִסְעוּ מִזֶּה פִּי
שְׁמַעְתִּי אֲמָרִים גְּלָה דַתְיָנָה וַיִּלְךְ
יוֹסֵף אַחֲרֵי אָחִיו וַיִּמְצְאֵם בְּדַתָּן:
(לז, יז)

נִסְעוּ מִזֶּה פִּי שְׁמַעְתִּי אֲמָרִים גְּלָה
דַתְיָנָה

פירש רש"י נִסְעוּ מִזֶּה הִסִּיעוּ עֲצֻמָּן
מִן הָאֲחוּה: גְּלָה דַתְיָנָה. לבקש לך
נכלי דתות שימיתוך בהם.

ומה הם נכלי דתות, פירש הכלי יקר
להמיתו על פי דת של תורה.

שואל אוה"ח הק', מדוע אם כן לא
חשש יוסף. ותשובתו בדרך הפשט,
שהבין הדברים כפשטן, וכפירוש
רש"י ע"פ הפשט, שדַתְיָנָה הכוונה
לשם מקום.

ולעומקו של מקרא יש להאיר בדרך
נוספת, מדוע לא חשש יוסף. והוא
בדרך הסוד. ובשימת לב שגְּלָה
האמור הוא מלשון גְּלָה, והוא בהיפוך
אותיות. והמלה גְּלָה מורכבת משתי

וַיֹּאמֶר אֶת-אָחִי אֲנֹכִי מִבְּקֶשׁ
הַגִּידָה-נָא לִי אֵיפֹה הֵם רְעִים
(לז, טז)

מכאן שיוסף הכירו כי גבריאל
המלאך הוא. שהרי סתם אדם לא יכיר
את אחיו, שיאמר לו כך. ועוד שְׁאֵלוּ
הגידה נא לי איפה הם רועים. ואם
סתם אדם הוא מנין ידע איפה הם
רועים.

ויוסף הלך כאן בדרך אביו ששאל אף
הוא את המלאך הַגִּידָה-נָא שמך. כן
שאל יוסף הַגִּידָה-נָא לִי, מה היא
שליחותך, ואם לעזרני, אֵיפֹה הֵם
רְעִים.

ועל דרך הסוד כיוון בזה לסופי
תיבות המ"ם, אֵיפֹה הֵם רְעִים והוא
מע"ב שמות הק' מה"מ ומכוון כנגד
המלה אמת שבסיום ק"ש עם החזרה,
ה' אלהיכם אמת. וכאומר, הריני
משביעך בשם הק' מה"מ שתאמר לי
בחזתמו של הקב"ה שהוא אמת, אֵיפֹה
הֵם רְעִים.

ועוד י"ל שיוסף הכירו גם מזה
שנאמר פעמיים האיש, וַיִּמְצְאֵהוּ אִישׁ
וַיִּשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ ואמרו במסכת ברכות

לעומקו של מקרא וישב

או כלך לדרך זו, מאי אַתָּר אַתָּיו, לקיים מה שנאמר ביעקב וַאֲתָר עד עתה. שעתה הגיעה העת לרדת למצרים, שהמלה אַתָּר עם הכולל רד"ו. לקיים רדו שמה, רדו שנה. שיום הגאולה מדויק הוא ולכן אין לאַתָּר את יום הגלות. והכל מתחיל מַאֲתָר עד עתה. שעתה אפשר להתחיל את גלגולי הירידה למצרים. ושמא י"ל שלזה נתבאה רחל באמרה יוסף ה' לי בן אַתָּר. שילך יוסף אַתָּר אחיו לקראת הגאולה של וַאֲתָר עד עתה.

***

ויאמרו איש אל-אָתָּיו הִנֵּה בַעַל
הַחֲלָמוֹת הַלְּזָה בָּא: (לו, יט')

הִנֵּה בַעַל הַחֲלָמוֹת. מאי הִנֵּה, שכשם שנתבא עליהם במלה הִנֵּה, [והִנֵּה תִסְבְּיָנָה אֲלֵמְתֵיכֶם וְתִשְׁמַחְוִינָן לְאֲלֵמְתֵי (לו, ז)] כן התנכלו לו במלה הִנֵּה.

ובשימת לב, ובדרך הצח, מה שאמרו הִנֵּה מוטעם ברביעי, והוא מלשון רביצה, [ע' וצ' מתחלפות בארמית], שהיו חלומותיו של יוסף רובצים עליהם כארי, ולכן אמרו בַעַל הַחֲלָמוֹת הַלְּזָה בָּא, בַעַל בטעם תביר שהוא לשון שבירה. שרצו לשבור את חלומותיו.

מלים נלך-לכה, שהן שמות של מלאכי עליון מע"ב שמות, שנשלחו לשמרו בדרך. ויוסף לא חשש, כי לא יכזבו מלאכי עליון אשר נשלחו לשמרו בדרך. ועוד י"ל, שנרמז בדברי המלאך שאמרו גַּלְכָּה דַּתְיָנָה שכוונתו נלכה גם אני ואתה, יחד לדותן.

***

וַיִּלְךָ יוֹסֵף אַתָּר אַתָּיו (לו, יז). ואיך ידע כיוון המצאם. הרי לא היה עוד איש לשאול. ולעומקו של מקרא יש לומר שהלך אַתָּר המלאכים הנ"ל שהורו לו את הדרך, והמלאכים הם אשר קראם יוסף: אַתָּיו. וזה שאמר הכתוב וַיִּלְךָ יוֹסֵף אַתָּר אַתָּיו.

***

או כלך לדרך זו, מאי אַתָּר אַתָּיו שהלך אַתָּר האַחזה, לחפש ולבקש את אחוותם. ולא השכילו לתת אחוותם לו, ולכן נזקקו לבסוף לבקש ממנו את אחוותו. זה שנאמר בפר' ויחי וילכו גם אחיו ויפלו לפניו. כשם שהוא בקש, גם הם עתידים לבקש.

***

לעומקו של מקרא וישב

ועוד י"ל על דרך המוסר, מדוע אָל-
הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בַּמִּדְבָּר שְׁעֵי עֶסְקוּ
דְּבוֹר הָאָדָם כּוֹרָה לַעֲצֵמוּ בּוֹר.

***

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים | רְאוּבֵן אֶל-תִּשְׁפָּכוּ-
דָּם הַשְּׂלִיכוּ אֹתוֹ אֶל-הַבּוֹר הַזֶּה
אֲשֶׁר בַּמִּדְבָּר וְיָד אֶל-תִּשְׁלְחוּ-בּוֹ
לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבּוֹ
אֶל-אָבִיו: (לז, כב')

ודרשו במסכת שבת (כב.) על
הפסוק: וַיִּקְחֵהוּ וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבּוֹר
וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם (לז, כד')
מאי וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם, מים אין בו
אבל נחשים ועקרבים יש בו. ויש
לשאול, אם לא רצו להרגו מדוע
יזרקוהו על נחשים ועקרבים.

ומובא בעטרת זקנים על מדרש
פליאה, שלא היתה העין שולטת
בתחתיתו. שהיה למעלה מעשרים
אמה.

ולכן ראובן לא ראה נחשים ועקרבים
שיש בו וחשב שהצלה היא לו.

הַלְזָה הוא לשון חשיבות כנאמר
ביצחק מי האיש הַלְזָה. וכמובא לעיל,
הזה הוא בגימטריה י"ז, הוא גימטריה'
של השם הק' אהו"ה, שהוא שם של
האור הגנוז לצדיקים. וכשם שנאמר
ביצחק כן נאמר ביוסף. והוסיפו ל'
הַלְזָה שהוא לשון חשיבות. וכתרגום
יונתן הדור ויאה, וחשיבותו העלתה
מחדש את קינאתם.

***

וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּצִּלְהוּ מִיָּדָם
וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנּוּ נַפְשׁוֹ וְסָמִיךְ לִיה
(בפסוק כב') לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם
לְהַשִּׁיבּוֹ אֶל-אָבִיו: (לז, כא-כב')

על דרך הסוד, ובשימת לב,
וַיַּצִּלְהוּ חסר יו"ד, הַצִּיל מלא עם
יו"ד. כי בשניהם הקפיד הכתוב על
אותיות יצל. או ציל. הם אותיות שם
המלאך יצ"ל מע"ב שמות הקודש,
שנודמן עתה גם הוא להצלת יוסף, על
ידי ראובן. כי ראובן היה עוסק
בתעניתו, ולכן היה זכאי, ומגלגלין
זכות על ידי זכאי. והועיל הדבר
שהשליכוהו לבור חי ולא מת.

***

לעומקו של מקרא וישב

וַיִּשְׁלַכְנוּ אֹתוֹ הַבְּרָהּ. הַבְּרָהּ חסר
וא"ו. לשון הַבְּרָהּ.
ואשר על כן ירמוז הכתוב למשנה ז'
פרק ג' במסכת ראש השנה, הַתּוֹקֵעַ
לְתוֹף הַבּוֹר וגו' אם קול שׁוֹפֵר שָׁמַע,
יָצָא. וְאִם קוֹל הַבְּרָהּ שָׁמַע, לֹא יָצָא.
והבור היה עשרים אמה וקולו של יוסף
לא נשמע אלא כהברה, ואומרת
המשנה וְאִם קוֹל הַבְּרָהּ שָׁמַע לֹא יָצָא
ולא יצא תרתי משמע. אם קול הברה
שמע לא יצא ידי חובה, ולא יצא יוסף.
אלמלא המלאכים כנ"ל הצילוהו,
להחיש פעמי הגלות והגאולה.

***

וַיִּשְׁבּוּ לְאָכַל-לֶחֶם וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם
וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה אֲרֻחַת יִשְׁמַעֲאֵלִים בָּאָה
מִגְּלֵעַד וּגְמָלֵיהֶם גְּשָׁאִים נִכְאָת
וַיִּצְרִי וְלֹט הוֹלְכִים לְהוֹרִיד מִצְרַיִם
(לו, כה)
וַיִּשְׁבּוּ לְאָכַל-לֶחֶם, עת יוסף בבור,
ולכן, מידה כנגד מידה, לא יהיה להם
לחם עד אשר יצא יוסף מן הבור
ויתקיים בו [מא, יד] וַיִּרְיָצֵהוּ מִן-הַבּוֹר
למלוך על מצרים.

***

ויש לומר על פי מדרש פליאה זה,
שלכן נסמך ענין הבור, לנר חנוכה,
בפרק אין מדליקין. (שבת, כב.)

ונרמז באומרו אֶל-הַבּוֹר הַזֶּה, הז"ה
בגימט' י"ז אמות. וגופו של אדם עד
הכתף ברום ג' אמות, ועיניו קצת
למעלה מהן. יחד כ' אמה ומשהו
שאינו העין שולטת ביותר מכ' אמה.

***

וַיִּשְׁלַכְנוּ אֹתוֹ הַבְּרָהּ. עי' לעיל לכה
ואשלחך. וכן יש לומר וַיִּשְׁלַכְנוּ אֹתוֹ
הַבְּרָהּ הן אותיות כלה וראה ותשבני.
כלה וראה הם המלאכים מע"ב שמות
הק' ששלח עמו להצילו מרדת שחת,
כפי שנתבאר לעיל, ונצטרף להם
ניצוץ נשמתו של אליהו הנביא.

ועוד ירמזו הפסוקים, וישלכו, חסר
יו"ד, הַבְּרָהּ חסר וו'. והן חצי
האותיות מיוסף. ונשארן "ספ". שהיה
על סף מיתה לולא שלח הקב"ה
להוציאו משם בשמות הק' לכ"ה
ורא"ה ותשב"י.

***

לעומקו של מקרא וישב

**וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-אַחֲיוּ מֵה-בְּצַע פִּי
נִהְרָג אֶת-אַחֲיוּ וְכַסִּינוּ אֶת-דָּמוֹ:
(לז,כו).**

מֵה-בְּצַע נרמז בזה על דרך אומרם בבא קמא צד. הפסוק **בְּצַע בְּרַךְ נֶאֱמַר ה'** (תהלים י, ג) ופירשו שם זו מצוה **הבאה בעבירה**. כגון גזל חטים ואפה מהם לחם, אינו מברך ואם ברך נאץ ה'. וכגון שמבזה את המצוה ומברך עליה.

הכי נמי בענינינו. הוא נכלי דתות שאמרו. שדנוהו למיתה, וכביכול רצו לקיים בזה מצוה מדין רודף ומדין מורד במלכות. אמר להם יהודה: מצוה זו שנוציאו להורג על פי דין תורה, כמצות כיסוי הדם היא, שאין לכסות הדם ברגליו שלא יהיו מצוות בזויות עליו. ולכן גם מצות עֲשֵׂית הדין ביוסף אל לנו לעשותה בבזיון, להשליכו אל אחד הבורות. כי **בְּצַע בְּרַךְ נֶאֱמַר ה'**, ולזה אמר **מֵה-בְּצַע פִּי נִהְרָג אֶת-אַחֲיוּ וְכַסִּינוּ אֶת-דָּמוֹ**.

ועל דרך הצח, **מֵה-בְּצַע** מוטעם ברביע, לשון רובץ. [ע' ו' צ' מתחלפות בארמית]. רצה לומר שחטא זה יהיה רובץ עליהם כאריה.

בְּאֵה מַגְלַעַד. יש לשאול, מה בא הכתוב לומר לנו בזה שבאו מגלעד. בשלמא, באומרם **לְהוֹרִיד מִצָּרְיָמָה** ניחא, שפניהם מועדות למצרים, שזו תכליתם להביא לשם את יוסף. אלא שבאו מגלעד למה לי.

ויש לומר כפירוש הרמב"ן ש**מַגְלַעַד** יובא הצרי והנכאת ולמצרים היה דרכם להוליך אותו. ובהיות רצונו של הקב"ה להמתיק ליוסף את גלולת הגלות, זימן לו נכאת וצרי ולוט מגלעד כדי שיריח יוסף הצדיק ריח טוב.

ועל דרך הצח יש לומר ש**גלעד** הוא **כינוי להקב"ה**. על שם **גְּלִגְלוּי** החיים על ידי שוכן עד. ולכן **נאמר מגלעד**, מגילגולי סיבות של הקב"ה, להוריד את יוסף למצרים.

ועוד, ששמו מוכיח עליו **גל-עד**. כגל המתנשא **עד** למעלה. ובא לרמז שכשם ש**שירידתו** של יוסף היא מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, כן תהיה **עלייתו** מבירא עמיקתא **עד** איגרא רמא. וירידה זו צורך עלייה היא, עת יעלו עם רב ממצרים אל ארץ אבותיהם.

לעומקו של מקרא וישב

מעשה המכירה, שנאמר [לה,א] וַיְהִי בַעַת הַהוּא וַיֵּרֶד יְהוֹדָה מֵאֶת אֶחָיו וכפירוש רש"י שהורידוהו אחיו מגדולתו. ועל דרך מידה כנגד מידה. שאמר לאחים לָכוּ, והם גם הם הורידוהו מגדולתו. כאומרם נגרשת עצמך מגדולתך. ונרמזה ירידתו מגדולתו במלה וַיֵּרֶד, שמוטעמת במירכא. שכן וַיֵּרֶד יְהוֹדָה מוטעמים במירכא טיפחא. ומירכא הוא מלשון מלכות, וכפירוש רש"י על הפסוק [מא,מג] וַיִּקְרָא לִפְנֵי אַבְרָהָם, כתרגומו דין אבא למלכא, רד בלשון ארמי מלך, בהשותפין (בבא בתרא ד.) לא ריכא ולא בר ריכא. אם כן נרמז כאן וַיֵּרֶד במירכא, שירד בעיני האחים מדרגת מלכותו.

ועוד על דרך הצח, שנמכר יוסף לַמְדָּנִים וּמְדָּנִים, על אשר שָׂם מְדָנִים בין האחים, והם מלשון ריב ומדון, והורידוהו למצרים שם ירד יוסף מגדולתו ומהרווחתו שהיתה לו אצל אביו, לפי שעה, לתוך המיצרים של מצרים. ומשקבל עליו היסורים באהבה נתקיים בו ויהי איש מצליח. מצליח מלשון לצלות. שחתך וצלח את כל המקטרגים והחל בעלייתו.

אלא ברור לו מיתה יפה. לָכוּ וְנִמְכְּרוּ לַיִשְׁמְעֵאלִים וַיֵּלְכוּ אֶל-תְּהִי-בּוּ כִּי-אֶחָיו בְּשָׂרְנוּ הוּא וַיִּשְׁמְעוּ אֶחָיו. וכוונתו באומרם לַיִשְׁמְעֵאלִים, שאם צדיק הוא יתקיים בו כִּי-שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל-קוֹל הַנְּעַר בְּאֲשֶׁר הוּא-שָׂם.

ובשימת לב, אמר יהודה לָכוּ וְנִמְכְּרוּ. מאי לָכוּ וְנִמְכְּרוּ. שהיה לו לומר לָכוּ וּמְכְרוּ, או נִלְךְ וְנִמְכְּרוּ. שאין תלמוד לומר לָכוּ וְנִמְכְּרוּ. ויש לומר על דרך הפשט שבזה שאמר לָכוּ רצה להוציא עצמו מן המכירה, שלא יענש באחריותו. אלא שלא היו מקבלים ממנו אם היה אומר וּמְכְרוּ, לכן אמר וְנִמְכְּרוּ. ובזה הכניס עצמו לעריבות על הנער עד שהיה צריך לתקן ולומר ליעקב אביו [מג,ט] אֲנֹכִי אֲעַרְבֶנּוּ מִיַּדִּי תִּבְקָשְׁנוּ אִם-לֹא הִבִּיאֲתִי אֵלָיְךָ וְהִצַּגְתִּי לְפָנֶיךָ וְחָטָאתִי לָךְ כָּל-הַיָּמִים. אמנם על דרך הפשט כוון בדבריו לבנימין, אך לעומקו של מקרא, התכוון גם ליוסף, על שהכניס עצמו בעריבות על מכירתו. ואשר על כן אמר בכפל לשון: אֲנֹכִי אֲעַרְבֶנּוּ מִיַּדִּי תִּבְקָשְׁנוּ, אִם-לֹא הִבִּיאֲתִי אֵלָיְךָ וְהִצַּגְתִּי לְפָנֶיךָ.

ועל דרך הצח, נרמז בטעם הגרשיים במלה לָכוּ, שירד מגדולתו בעבור

לעומקו של מקרא וישב

קרי היא וכתוב הוא. וכאומרו: **הַפְתַּנְתָּ בְּנֵה הָיָא, בְּנֵה הָיָא.**

***

וַיִּתְאַבֵּל עַל-בְּנֵי יָמִים רַבִּים (לז, לד')

יָמִים רַבִּים פירש רש"י כ"ב שנה. כנגד כ"ב שנה שלא קיים יעקב כיבוד אב ואם. **ויש לשאול**, והרי אמר עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי, אלא שנכסף לבית אביו מעלה עליו הכתוב כאילו קיים.

ועדיין יש לשאול, מדוע יענש על מה שלא עשה. והרי הוא ב"ש ואל תעשה".

אלא יש לומר שאין כאן אמנם פגיעה בכבוד אב ואם, שהרי סוף כל סוף היה בחרן בשליחות אביו ואמו, אלא יש כאן **מיעוט זכויות** כנגד **זכות של עשו** שבפועל דאג לאביו בכל עניו, אף כי עשה זאת בזלזול. ואת אמו רבקה כלל לא כבד ואף שגא אותה, כמאמר הרמב"ן [לה, ח].

***

וַיָּשָׁב רְאוּבֵן אֶל-הַבּוֹר וַהֲגֵה אֵין-יוֹסֵף בְּבוֹר וַיִּקְרַע אֶת-בְּגָדָיו: (כט')
וַיָּשָׁב אֶל-אָחִיו וַיֹּאמֶר הִילָד אֵינָנִי וְאָנִי אָנָה אָנִי-בָא (לז, ל')

וְאָנִי אָנָה אָנִי-בָא. פ"א אוה"ח הק' שכן אמר ראובן כי הוא הבכור ועליו מוטלת האחריות. **ועוד יש לומר**, כמובא ביונתן בן עוזיאל, שראובן חשב כי על ידי כך שיציל את יוסף יניח רוגזו של אביו על שבלבל יצעו. לכן אמר ואני אנה אני בא.

***

ועל דרך הסוד, לעומקו של מקרא, יש לומר, כי השתמש במלה **אָנָה**, כדכתיב **והאלקים אָנָה לידו** (שמות כא, יג')

וכה הם דבריו: **ואנ"י** שהוא כינוי קדוש להקב"ה משמות ע"ב וכפי שהמסובבים את המזבח בחג היו אומרים **אני** והושיעה נא. וכאומרו: **ואנ"י אָנָה לידִי, וְאָנָה אָנִי-בָא.**

***

הַפְתַּנְתָּ בְּנֵה הָיָא (לז, לב').

לעומקו של מקרא וישב

וַיַּעֲלֵנוּ אֶת-יוֹסֵף מֶן-הַבּוֹר וַיִּמְכְּרוּ
אֶת-יוֹסֵף לַיִּשְׁמַעְאֵלִים. שְׁבַנִּי
אֲבֵרָהֵם נִינְהוּ. דְּחִיִּס עֲלֶה עֲלֶה הַקֶּב"ה עַל
יוֹסֵף לֹא לִמְסַרְיָנָהוּ בִיּוֹדֵי אֲכֹזְרִיִּים יוֹתֵר.
וְאֵע"פ שְׁבַמְשָׁךְ הַדּוֹרוֹת הַיּוֹ
הַיִּשְׁמַעְאֵלִים אֲכֹזְרִיִּים מְאֹד, בְּאוֹתָהּ
שְׁעָה מִיָּהָא הַיּוֹ רַחֲמָנִים כַּחֲלָקֵם הַטּוֹב
שֶׁהָיוּ נֹחֲשִׁבִים בְּנֵי אֲבֵרָהֵם. כְּכַתּוּב
נּוֹטְרִיקוֹן לַגִּבְיָ יִשְׁמַעְאֵל: סוֹפִי וְרֵאשִׁי
תִּיבּוֹת אֲבֵרָהֵם: . בְּאִשֶּׁר הוּא שֵׁם.

***

וַיָּשָׁב רְאוּבֵן אֶל-הַבּוֹר וַהֲגֵה אֶיֶן-
יוֹסֵף בְּבוֹר וַיִּקְרַע אֶת-בְּגָדָיו:
(לז, כט').

יש ליתן טעם בג' הלבושים
הכתובים בפסוקים. בְּגָדָיו, הַפְתָּנָת,
שְׁמֹלְתָיו. (וַיִּקְרַע יַעֲקֹב שְׁמֹלְתָיו).
והם ג' מיני כיסויי הגוף כנגד ג' חלקי
הנשמה, נפש רוח נשמה.

ועל דרך הרמז והצח:

בגד הוא הכיסוי הראשון הסמוך לגוף
והוא כנגד הנפש הפועלת.

הכתנת היא במעלה למעלה ממנה
כנגד הרוח ממללא, הכח המְדַבֵּר,
ולכן הפשיטו הכתנת ממנו ושמו אותו
בבור הזה אשר בְּמִדְבָּר, כנגד

ועוד יש לומר שחשש ממידה כנגד
מידה. כשם שלא קים בפועל כבוד אב
ואם כן מדדה לו ההשגחה במידה כנגד
מידה שלא יוכל יוסף בפועל לקיים
מצות כבוד אב.

וזאת למודעי כי מידה כנגד מידה
אין בה לא שכר ולא עונש אלא מידה
היא בהשגחת הקב"ה בעולמו. הן
לטוב הן למוטב למען ילכו הבריות
בדרך ההשגחה וישימו אל לב והחי יתן
אל לבו.

וכפי שאמרו (סנהדרין ז, ז) שכל
מידותיו של הקב"ה אינן אלא מידה
אחת והיא מידה כנגד מידה. ורצונם
לומר שזו היא הנהגת העולם ע"י
הקב"ה, וממנה מסתעפות כל המידות
כולן. וכאמרו אין לו להקב"ה
בעולמו אלא מידה כנגד מידה. שזו
היא הנהגה, ואינה לא שכר ולא עונש.

ועל כן מה שיוסף הורחק מיעקב כ"ב
שנה כנגד מה שיעקב היה רחוק מאביו
כ"ב שנה, אינה עונש, אלא זו הנהגה
של מידה כנגד מידה.

***

לעומקו של מקרא וישב

המת. ומכח ואביו שמר את הדבר מאן להתנחם כי אין הקב"ה מנבא נבואותיו לשוא.

לאור גזירה זו, שעל החי לשכוח את המת, יש ליתן טעם מהו אם כן זכר צדיק לברכה שאומרים על המת.

ויש לומר, שגזירת השכחה היא על המת שבו. על האבדן ועל המיתה ועל השכול, עליהם יש גזירה להשתכח. אך מצוה לזכור את הטוב והמעשים הטובים והמידות הטובות של אבותינו לאורם נלך. ולכן אומרים זכר צדיקים לברכה.

או כלך לדרך זו: שגם על המת נגזרה גזירה להתנתק מן החיים ולא להטרידם עד עת שוב הנשמה בתחיה. ויהיה וימאן כנוטריקון: ויאמר אין להתנחם. ומדוע, כי חי הוא. ואין מקבלים תנחומין על החיים.

ולכן נאמר גם ביוסף וימאן. כי חי הוא. כי חי הוא במצוות. שראה דיוקן אביו. זה ראה דיוקן בנו וזה ראה דיוקן אביו. ויהיה גם אצל יוסף וימאן כנוטריקון: ויר"א מול"ו אהו"ב נפש"ו כזה: וירא יעקב מולו אהוב נפשו. כי חי

הדיבורים של הוצאת דיבתם רעה. השמלה או השלמה היא כנגד הנשמה שהיא כנגד המחשבה המשלמת את חלקי הנשמה, עד בואה אל רום פסגת שרשה החיה יחידה והיא הנשמה לנשמה.

וכאשר אמר חיה רעה אכלתהו, אין עוד מקום לשרש הנשמה בחיה יחידה, שהרעה אכלתהו לחיה יחידה. והדרך לתיקון הוא ויקרע יעקב שמלותיו. שמלותיו שהן הלבוש של המחשבה, נעתקו ממקומן. ולכן, וישם שק במתניו הן אותיות ששת"ק מבני"ו, ונשארו הרהוריו רק בכיסוי הלב ואביו שמר את הדבר. ולכן מאן להתנחם.

***

ויקמו כל-בניו וכל-בנותיו לנחמו וימאן להתנחם ויאמר פי-ארד אל-בני אבלי שאלה ויבך אתו אביו (לו, לה')

וימאן להתנחם פירש רש"י שעל המת נגזרה גזירה להשתכח מן הלב ולא על החי.

לפשוטם של דברים שלגבי המת נגזרה גזירה על החי שישתכח ממנו

לעומקו של מקרא וישב

ואף כי אמרה הגמ' שבזה היתה להם קנאה, בודאי אין הדברים כפשוטם להחשיבם לקנא בעבור הבגדים. אלא ודאי יש לומר כי בעבור מה שסימל להם הבגד. ויש לעיין מה באה הכתנת לסמל.

ובתרגום יונתן בכל עת שמוזכר הכתנת מתרגם פרגוד. פרגוד מצויר. ובגבריאל המלאך שאומר לו הלכו דותינה אומר לו ששמע מעבר לפרגוד שבזה מתחיל השעבוד.

ולפי זה מובן שהאחים הבינו כי על ידי הכתנת ניתן ליוסף הכח להציץ אל מעבר לפרגוד, לפרגוד העליון הוא המחיצה בין הקב"ה ובין המלאכים שאפילו הם אינם יודעים את תכניותיו.

ופירוש רש"י עה"פ [במדבר כג, כג] פִּעֵת יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מֵהַפֶּעַל אֵל: עוד עתיד להיות עת כעת הזאת, אשר תגלה חבתן לעין כל, שהן יושבין לפניו ולומדים תורה מפיו ומחיצתן לפניו ממלאכי השרת, והם ישאלו להם מה פעל אל.

שליעקב ובניו ניתן הכח להציץ אל מעבר לפרגוד לדעת מה פעל אל ומה תכניותיו בהנהגת עולמו.

הוא במצוות גם בשבי גם בשררה. ומזה שיוסף עומד לנגד אביו ידע אביו שאין לקבל עליו תנחומין.

***

וַיִּבְנֶה אֹתוֹ אָבִיו. פירש רש"י: יצחק היה בוכה מפני צרתו של יעקב, אבל לא היה מתאבל שהיה יודע שהוא חי. ויש לשאול הרי כבר נכתב בסדר הקודם ויגוע יצחק, אלא שם אין זה מקומו. והקב"ה השגיח כך ברחמיו להעלים את יוסף כדי שבקבורת יצחק ע"י עשו ויעקב, לא יחוש עשו לבית יוסף להבה, שהרי כביכול נעלמה שלהבתו ולכן לא התלקחה מחדש שנאתו של עשו ליעקב.

***

בעניין חשיבות הכתנת. (לו, לא')

יש ליתן את הדעת, מדוע תהיה הכתנת כתובה שמונה פעמים, ומדוע הפשיטוה בבזיון, ומה ראו על ככה לשפוך חמתם על בגד כתנת הפסים. ועוד, שאין זכר לה אח"כ בסיפורו של יוסף. וזכר רק את חלומותיו ולא את הפשטת כותנתו.

לעומקו של מקרא וישב

ונרמז בזה שקבל כח **בְּשֵׁמוֹ** מעת
שְׁמוֹ אותו בבור.

ובזה שהפשיטו וקרעו וטבלו בדם
השעיר רצו לקחת ממנו את הכח הזה
כי לא יראני האדם וחי, אך לו נתכנו
עלילות.

וזה שאמר יעקב בדבריו הפשוטים
המחולקים לשלשה:

א' **כְּתַנֶּת בְּנֵי**

ב' **תִּינָה רְעָה אֶכְלֶתְהוּ,**

ג' **טָרַף טָרַף יוֹסֵף.**

ולעומקו של מקרא יובנו דבריו של
יעקב בבחינת צדיק גוזר והקב"ה
מקיים. וזה **שיעור תוקף דבריו**:

א' **כְּתַנֶּת בְּנֵי תִינָה** אין לקחת ממנו
את הכח להציץ מעבר לפרגוד על ידי
קריעת הכתנת. כי כוחה של הכתנת
חיה וקימת.

ב' **רְעָה אֶכְלֶתְהוּ.** הרעה תאפל
ותגמר כתינו הזה שממנו נברא
העולם.

ג' **טָרַף טָרַף יוֹסֵף.** הַטָּרַף נטרף
ואיננו. כדאמר יעקב ללבן (פר' ויצא,
לא,לט') **טָרַפְהָ לֹא-הִבֵּאתִי אֵלֶיךָ אֲנֹכִי**
אֲחַטְּנָה מִיָּדֵי תִבְקֻשָׁנָה גְּנֹבְתֵי יוֹם

ויעקב נתן כח זה ליוסף. וחלומותיו
יוכיחו כי כל נבואותיו הן **הצצה** אל
מעבר לפרגוד. ולכן מובא **שמונה**
פעמים בפרשה ענין הכתנת, חד
לגופיה ועוד שבע פעמים, כנגד **שבעה**
רקיעים שנפתחו בפניו עד בואו לפני
כסא הכבוד.

ולכן נאמר וַעֲשֵׂה לִּי כְּתַנֶּת פָּסִים.
כעין לבוש ציצית, שנאמר בה **ועשו**
להם.

ומעתה, נותר להבין מדוע לא
תהיה חשיבות יותר לכתנת. וי"ל
שכאשר הפשיטוהו ממנה, כבר לא היה
צריך לה, אלא **שהיה מופשט**
מהגשמיות והגיע בעצמו לדרגת
מלאך. וחלומותיו ונשיאת חן שלו
במצרים יוכיחו.

ונרמז ענין זה בפסוק בתהלים עדות
ביהוסף שְׁמוֹ בְּצֵאתוֹ עַל אֶרֶץ
מִצְרַיִם. (בתהלים פא, ו').
שמשוהופשטה כותנתו, נתלבש באות
ה'. **עדות ביהוסף שְׁמוֹ בְּצֵאתוֹ עַל**
אֶרֶץ מִצְרַיִם. ביהוסף. ביהו-ספ. ס"ף
בגימטרי' קטנה 5, היא האות ה'. יוצא
איפוא ששמו כשם השם, ביהו-ספ,
ביהו-ה. אל תקרא **שְׁמוֹ** אלא **שְׁמוֹ.**

לעומקו של מקרא וישב

ועל דרך הפשט כפירש"י שתמנה בשופע ההר היתה יושבת, עולין לה מכאן ויורדין לה מכאן.

ולעומקו של מקרא יש לומר, שעל ידי הולדת פרץ וזרח עליה היתה לו, שמהם יעלה ויזרח אורו של בן פרצי.

וכן הוא במדרש רבה פרשה פה:

ראובן הנה עסוק בשקו ותעניתו, ויעקב הנה עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה הנה עסוק לקח לו אשה, והקב"ה הנה עוסק בורא אורו של מלך המשיח, ויהי בעת ההיא ויבדל יהודה. (ישעיה סו, ז): בטרם תחיל ללדה, קדם שלא נולד משעבד הראשון נולד גואל האחרון, הוא בן פרצי.

***

ועל דרך הרמז והסוד, יש לומר ויגד לתמר לאמר הנה חמיה עלה תמנתה, מאי ויגד, מי הגיד לה. ושמה יש לומר שויגד לתמר על ידי המלאך והשם הק' מע"ב שמות על"ה, שנאמר עלה תמנתה.

***

ויגבתי לילה. כן אמר יעקב לקב"ה, טרף טרף יוסף, נטרף הטרף ואיננו, וכאומר: אין כאן טרף. אנכי אחטא, במידת האנכי ה' אלקיך, הריני מחטא ומנקה ומזכך את הטריפה.

גנבתי יום וגנבתי לילה, מה שנגנב יוסף ממני והוא בבור ללא יום וללא לילה. הכל כאין יטרף והוא נשאר יוסף. כי רחל אמרה יוסף ה' לי בן אחר. שיוסף הוא בבחינת מוסיף והולך ואין לו הפסק כלל. ולכן נאמר והנה אין-יוסף בבור (לז, כט') כי אין מציאות של יוסף בבור.

***

ויבדל יהודה (לח, א'), ויגד לתמר לאמר הנה חמיה עלה תמנתה (לח, ג').

ויבדל יהודה פירש רש"י, למה נסמכה פרשה זו לכאן והפסיק בפרשתו של יוסף ללמד שהורידוהו אחיו מגדולתו וגו' אילו אמרת להשיבו היינו שומעים לך. ע"כ.

וכן דרשו במדרש רבה ירידה היתה לו. ואילו כשהלך תמנתה כתיב עליה. הנה חמיה עלה, שעליה היתה לו.

לעומקו של מקרא וישב

הוא הבה. שמתברר למפרע שבקשה לשם שמים היתה.

וַיִּקַּח יְהוּדָה אִשָּׁה לְעַר בְּכוֹרוֹ
וַשְׁמָה תִּמְרָר. (לח,ו')

***

וַתִּסַּר בְּגָדֵי אֱלִמְנוּתָהּ מֵעַלֶיהָ וַתִּכְסַּם
בַּצְּעִיף וּגו'
בַּצְּעִיף בה"א הידיעה, בהצעיף
המיוחד. אותו צעיף שהתכסתה בו
רבקה, בו נאמר ותקח הצעיף ותתכס.
הוא אותו צעיף שנתן אבימלך לשרה
שבו נאמר הרי הוא לך כסות עינים
לכל אשר אתך ואת כל ונוכחת.

ליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא.
כאן רמז הכתוב שאותה אשה שלקח
יהודה לער בכורו, סופו שַׁיְקָחָהּ לו
לעצמו. והטעם תחת המלה אִשָּׁה,
יוכיח. שכן היא מוטעמת בטיפחא
שהיא מעין הפסקה קלה, ולא בהכרח
מחוברת עם שלאחריה. וכאומרו:
וַיִּקַּח יְהוּדָה אִשָּׁה, (לער בכורו)
וַשְׁמָה תִּמְרָר.

***

ולעומקו של מקרא יכוון הכתוב
ללבושים פנימיים של צניעות המביאה
לידי כח נבואי.

הֲבֵה-נָא אָבוֹא אֵלֶיךָ (לח,טז')
הֲבֵה. יש ליתן טעם לאומרו הֲבֵה.
שכן מצינו שכך אמר יעקב ללבן הבה
את אשתי ואבוא אליה. ופי' רש"י שם
והלא קל שבקלים אינו אומר כן,
אלא להוליד תולדות אמר כך.

ועל דרך הצח יש לומר, צעיף ר"ת
צניעות ענוה יחוד פנימיות.
ויש ליתן טעם להבדל בין לבוש
חיצוני ופנימי.

וכן מצינו שכך בקשה רחל מיעקב
ותאמר אֶל-יַעֲקֹב הֲבֵה-לִי בָנִים וְאִם-
אֵין מִתָּה אֶנְכִּי.

המתלבש בגאווה, משתמש בלבושו
של הקב"ה, שנאמר גאות לבש. ואצל
הקב"ה הוא לבוש פנימי. אבל האדם
הלובש את לבושו של הקב"ה כביכול,
הרי זה לבוש חיצוני, שאינו מתאים לו.

וכאן אומר יהודה הֲבֵה-נָא אָבוֹא
אֵלֶיךָ.

ועל דרך הסוד יש לומר הֲבֵה הוא
המלאך הממונה להעמיד דורות של
צדיקים. והוא אחד משמות ע"ב
הקדושים הנכתב בשם ההב. ולמפרע

לעומקו של מקרא וישב

ועוד יש לומר, **אֵיך** הוא אחד משמות ע"ב הקדושים, ורצה בזה שיהיה לו לעזר למצוא אותה. וזה שהשיבו ביד רעהו העדולמי, וגם אנשי המקום אָמְרוּ לֹא-הֵיטֵהָ בָּזֶה קְדוּשָׁה. **ואנשי המקום** מרמז על מלאכי עליון המברכים ברוך כבוד השם **ממקומו**, והם אנשיו-מלאכיו של הקב"ה הנקרא **מקומו של עולם**, והם מעידים: לא היתה בזה קדשה, ורמזו לו בזה משמים שקְדוּשָׁה לא היתה פה **אבל קדושה היתה פה**.

***

הוא מוצאת והיא שלחה אל-חמיה
לאמר לאיש אשר-אלה לו אנכי
הרה ותאמר הפך-נא למי החתמת
והפתילים והמטה האלה (לח, כה')

הוא מוצאת ודרשו שכבר הציתו האור כדי לשרפה. ויש לשאול, היאך אם כן שלחה אל חמיה, וכיצד התעכב עניין ההצתה.

ועל דרך הצח והסוד יש לומר, שתמר שלחה כביכול שני מלאכים קדושים היוצאים משמות ע"ב הקדושים הנקרא בשם **לאה ו החר**.

והצעיר הוא הצעיר המיוחד המביא לידי רוח הקדש, הוא הלבוש הפנימי, והרי זה חלק מהמידות הטובות שצריך האדם לדבוק בהם. **צדיקות עונה יחוד ה' ופנימיות**. וזה היה לאמהות הקדושות, **וגם לתמר**, שהנחילה צעיפה למלך המשיח שיצא ממנה. שנאמר בו **צפירת תפארה**. והכונה **לצעיר העונה המפאר את לובשו**.

***

וישאל את-אנשי מקמה לאמר איך
הקדשה הוא בעינים על-הדרך
(לח, כא')

על דרך הרמז, ירמזון אליו מליא לקדושה שאומרים מלאכי השרת עם עם ישראל קבוצי מטה, **וישאל את-אנשי מקמה** שהמלאכים נקראים איש, וישראל נקראים איש **ושואל** כל אחד לשני **איך מקום כבודו להעריצו**.

ועוד יש לומר שנצנצה בו רוח הקדש שיש בה קדושה כמלאכי השרת. לכן שלח ביד רעהו לשאול באלה המלים: איה הקדשה.

לעומקו של מקרא וישב

למוסיף והולך. ועוד י"ל: כנגד שמונה פעמים שכתוב כתנת בפרשה, שמהמיניהם של כהנים ומבלואי בגדיהם מאירים הלפידים, והם שמונה ימים.

***

וַיֵּרָא אֲדֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ (לט,ג).

כִּי ה' אִתּוֹ כתוב בהוי"ה. וְכָל אֲשֶׁר-הוּא עֲשָׂה ה' מִצְּלִיחַ בְּיָדוֹ גם כתוב בהוי"ה. ופרש"י ה' אתו שם שמים שגור בפיו.

ובהתבוננות בפרשה תחזינה עינינו מישרים, כי שם שמים האמור שגור בפיו הוא אלקים. כמו וחטאתי לאלקים. האלקים יענה את שלום פרעה וכו'. ויש לשאול מדוע תעיד התורה כי שם שמים השגור בפיו זה הוי"ה, בעוד אשר יעידו הכתובים כי שם שמים השגור בפיו הוא אלקים. וכאמרו וחטאתי לאלקים.

ויש לומר, שאמנם יוסף מצדיק עליו את הדין במידת אלקים, ומן השמים מושפעים עליו רחמים במידת הוי"ה.

ועוד, שיוסף רואה את האלקות בכל דבר, ולזה מושפע עליו סיעתא

ועל ידם טובב הקב"ה העניין כדי להוציא ממנה משיח בן דוד.

וזה שאמרה: לְאִישׁ אֲשֶׁר-אֱלֹהֵ לֹ אֲנֹכִי הָרָה. אֱלֹהֵ אֲנֹכִי הָרָה הֵם ג' שמות קדושים. ובשם שני השמות הקדושים האלה לאה ו הָרָה בתוספת שם אֲנֹכִי נתעכבה ההצתה.

ועל דרך הצח יאמר: שהמלאך לאה נשלח על ידי לאה אמו של יהודה להוציא ממנו משיח ה', ולא לפגום בהריון של תמר, ולזה נשלח המלאך ושמו הָרָה הממונה על ההריון. והשתמשה בשם הק' אֲנֹכִי להורות שמאת השם הוא, שאנכ"י שלח לי את המלאך הר"ה הממונה על ההריון. והיינו לְאִישׁ אֲשֶׁר-אֱלֹהֵ לֹ אֲנֹכִי הָרָה, לאמור למלאך הנקרא איש אשר כיניו אֱלֹהֵ הָרָה, לֹ - לְאֹנְכִי, התפארת והתהילה.

***

ועל דרך הרמז, תרמוז הפרשה לנס חנוכה:

חותמך ופתילך ומטך. חותמך הוא הנר המכיל שמן, הפתילה היא הבוערת, ומטך הוא הנר איתו הוא מדליק. ועוד: אמרה לו פתילך לשון יחיד, ואחר כך אמרה פתילים, לשון רבים. והוא רמז

לעומקו של מקרא וישב

יוסף (לט,ו). ויש ליתן טעם לשינויים אלו.

ויש לומר, שבתחילה נהג אדונו עם יוסף בדרך של **כבדהו וחשדהו**, ולכן לא נכתב עליו **אשר**. שלא היה עדיין **מאושר** ממנו.

ולאחר שראה נאמנותו ללא גבול, היה **מאושר** בכך, ונתן לו את **אישורו**. וזה שאמר יוסף וכל **אשר** יש לו נתן בידי ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וגו', וכוונתו שלא יפגום באמון שנתן לו **באשרו**.

***

ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת ותטאתי לאלהים (לט,ט).

ובמדרש רבה מובא: **ותטאתי לה'** אין כתיב כאן אלא **ותטאתי לאלקים**. ועמדו על כך מפרשי המדרש שטעות סופר הוא. שכך רצה המדרש לומר **ותטאתי לאדוני, לאדון שלי**, אין כתיב כאן אלא **לאלקים**. שרוצה המדרש לומר שכביכול חשש על כבוד המקום יותר מאשר בין אדם לחבירו. וטעות המדפיסים הפכה את **האדוני**

דשמיא שמעל הטבע במידת הרחמים.

ועוד יש לומר, שגם כאשר מזכיר שם אלקים, **מצייר הוא את שם הויה**. וכשם שאמר אברהם **ויאמר אֲדֹנָי יְהוִה בְּמִה אֲדַע כִּי אֵיךְ שָׁנָה** (בראשית ט"ו, ח). **שם יהו"ה מצויר במחשבה הו"ה**, ומנוקד **אלקים**.

***

ויעזב כל-אשר-לו ביד-יוסף (לט,ו).

ויעזב. וכנגד זה החזיר לו יוסף טובה תחת טובה שנאמר **ויעזב בגדו בידה**.

ודרשי רשומות יאמרו שעל כך נאמר: **עזב תעזב עמו**. ע"י שקיים עזב עמו קיים זה תעזוב עמו.

***

וכל-יש-לו נתן בידו (לט,ד). **בכל-אשר יש-לו** (לט,ה). **ויעזב כל-אשר-לו ביד-יוסף** (לט,ו).

בשימת לב, בתחילה אמר ללא המלה **אשר**, **וכל-יש-לו נתן בידו**, ורק אחרי כן אמר פעמיים **אשר**. **בכל-אשר יש-לו** (לט,ה). **ויעזב כל-אשר-לו ביד-**

לעומקו של מקרא וישב

לאדון, ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת **לא לומר אין** באלף וחטאתי לאלקים, שנכנעתי ליצרי. וזה הפטפטי דברים שהיה בינו לבין יצרו.

***

וְתִתְפָּשֶׂהוּ בְּבִגְדוֹ (לט, יב) בבגדו המיוחד היינו אור הציצית העולה תרי"ג, ובזה הראתה לכולם שבגד זה של איש עברי למען יאמינו כולם.

וְתִתְפָּשֶׂהוּ בְּבִגְדוֹ על מה נתפס, נתפס על בגדו. על מעשיו החיצוניים. על כל מעשיו החיצוניים עד היום. מסלסול שערו וכתונת הפסים ודברי החלומות לאחיו והוצאת דבתם אל אביהם, עד בגדו שנשאר בידה, **על הכל נתפס בתפיסה אחת.**

ואע"פ שהדברים עמוקים ויש בהם סיבובי סיבות ביד ההשגחה העליונה, והם כולם אחוזים בענינים פנימיים, מכל מקום הקליפות נאחזות במה שעניי האנשים רואות.

ולאחר תפיסתו זאת החל יוסף את עבודתו הפנימית, ולכן נאמר בו **ויגלה ויחלף שמלותיו.**

בחיריק של אדון שלי לשם אדנות וטעות הוא.

ואכן, תירצו שאמר וחטאתי לאלקים לא משום שמחשיב כבוד שמים יותר מכבוד האדם, אלא אמר **לאלקים** ופירשו שם **לשון שבועה**, ובאמת התכוון שחטא זה לאדוניו הוא.

ואמנם כן יש לשאול, מדוע לא אמר וחטאתי **לְאֲדֹנָי**. וי"ל דמה שאמר חטאתי לאלקים **כולל כבר פגיעה באדוני**, בין אדם לחבירו. כי יהיה בזה חילול השם גדול ונמצאתי בחטא כפול. גם לאדון וגם לאלקים.

***

וַיִּמְאָן. מוטעם בשלשלת. ויבואר **בדרך הצח**, שאסר את עצמו **בשלשלאות** של ברזל כנגד יצר הרע. **ועוד**, תורה השלשלת שיש כאן כמין דו שיח בינו ובין יצר הרע. וזה שפירשו **שפטפט ביצרו**. ומה הוא הפטפוט. כביכול בין לומר וימאן ובין לומר וימהן. בין **ויאמר אין** ובין **ויאמר הן**. והאלף נצחה את ה"א, ויאמר אין. ולכן נאמר וחטאתי לאלקים. כלומר איך אעשה הרעה הגדולה הזאת לומר הן, וחטאתי

לעומקו של מקרא וישב

מרדת שחת, **לְעַם נִכְרִי** שהוא מצרים
לא-יְמוּשָׁל לא יוכל להיות מושל
במצרים כל זמן שהוא בְּשׁוֹק וּבַגְדו
בִּידָה. וכינה הכתוב את השוק במלה
לְמִכְרָה.

אך לאחר תיקונו בבית הסהר כאשר
אין בגדו בה, שנאמר ויגלח ויחלף
שמלותיו, יהיה הוא המושל בעם
נכרי. וזהו וינס ויצא החוצה, מלשון
נס להתנוסס. שעלה ממעשה זה בדרגה
כנס להתנוסס, ויצא טבעו ושמו
בעולם.

או כלך לדרך זו, שכל העבודה
החיצונית נְסָה ויצאה החוצה ממנו
והלאה והוא נשאר עם עבודתו
הפנימית.

***

וַיִּנָּס וַיֵּצֵא הַחוּצָה (לט, יב')

וַיִּנָּס הַחוּצָה (לט, יג')

וַיִּנָּס וַיֵּצֵא הַחוּצָה: (לט, טו')

וַיִּנָּס הַחוּצָה (לט, יח')

בשימת לב, כתוב אחד אומר וינס
ויצא החוצה. וכתוב אחד אומר וינס
החוצה ולא כתב ויצא. ושוב אחרי כן
נאמר וינס ויצא החוצה. ולאחר מכן

ועל דרך הדרש יש לומר כי
ותתפשהו בבגדו וינס ויצא החוצה,
חוזר על בגדו. שבגדו החיצוני נס
ויצא החוצה. ונשאר הגוף עם
עבודתו הפנימית, עבודה שבלב,
אמונה ובטחון ומידות נפש נעלות ומן
השמים סייעוהו שייאסר על מנת כן.
להכין את עצמו לקראת הפגישה עם
אחיו מתוך סלחנות והבנה בהשגחת
השם בעולם ומתוך עבודה פנימית על
המידות.

***

ליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא

על דרך הצח תרמוז הפרשה לפסוק
בסדר משפטים חומש שמות כ"א ח'.

אם-רְעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנָיָה אֲשֶׁר-(לא)

לוֹ יַעֲדָה וְהַפְדָּה לְעַם נִכְרִי לֹא-

יְמוּשָׁל לְמִכְרָה בְּבַגְדוֹ-בֵּה.

ובשימת לב לכתיב והקרי:

כתיב לא יַעֲדָה וקרי לוֹ יַעֲדָה.

ואשר על כן ידרש:

אם-רְעָה אשת פוטיפרע בְּעֵינֵי אֲדֹנָיָה

הוא פוטיפרע אֲשֶׁר לוֹ יַעֲדָה, לעצמו,

ולא יַעֲדָה ליוסף, וְהַפְדָּה שעל ידי

מיאוונו להיות עמה פדה את נפשו

לעומקו של מקרא וישב

לפרסם הנס. שכל: וינס, וכאומרו ויהי
נס ויצא החוצה.

שוב כתוב וינס החוצה. ולא כתוב
ויצא.

ויש ליתן טעם בדבר.

ומשהגיעו לידי סכנה, אמרו להדליק
על שולחנו ודיו. וזה שכתוב: וינס
החוצה ולא כתיב ויצא. וכאשר חלפה
הסכנה חזר הדין להוציא הנר החוצה
וזה שכתב שוב וינס ויצא החוצה.
אך מכיון שחזר הדין ולכן הוא רק
לכתחילה, לכן שוב נאמר וינס החוצה
בלי ויצא. כי יוצא ידי חובה גם מבלי
שיוציא הנר החוצה. ואם יצטרך, יניח
על שולחנו ודיו.

וביאר הענין לפשט הכתוב:
שבתחילה התורה מתארת את מנוסתו
של יוסף, ולא די בכך שנס אלא גם
יצא החוצה, ובתרגום מתרגם ונפק
לשוקה. שהיה בשוק ללא היחבא והיה
בין אנשים שלא יוכל ליפול ברשתה.

וכשראתה שנס החוצה, ועדיין אינה
יודעת אם חוץ לחדר או חוץ לבנין,
לכן אמרה רק וינס החוצה, ולא אמרה
ויצא. ולאחר שקראה לאנשי ביתה
ולא מצאוהו באיזור הבית, אמרה להם
שוב וינס ויצא החוצה כדי שילכו
ויתפסוהו. וכשבא אדוניו אל ביתו לא
אמרה לו שיצא החוצה אלא רק נס
החוצה מחוץ לחדרה, וכדי להעלות
את חמתו אמרה כן.

***

ועוד יש ליתן טעם מדוע שינתה
לומר לבני ביתה הִבִּיא לָנוּ אִישׁ
עֲבָרִי לְצַחֵק בָּנוּ ולאדוניו אמרה בָּא-
אִלַּי הָעֶבֶד הָעֲבָרִי אֲשֶׁר-הִבֵּאתָ לָנוּ
לְצַחֵק בִּי. (יט, יד, יז)

ולפשט הדברים יש לומר, שחשבה
כיצד לקומם על יוסף כל אחד ואחד
מבני ביתו במה שנוגע לו. לאנשי
ביתה אמרה איש עברי, שבא כביכול
לתפוס את מקומכם ומצחק בנו.
ולבעלה שהוא אדונו, אמרה עבד שקם
על אדוניו, לתפוס את מקומו, ולקחת

ולעומקו של מקרא ועל דרך הצח
ירמזון הכתובים לפרסום נס הנוכה.
כיצד:

לפי שכתוב שתי פעמים וינס החוצה,
ועוד שתי פעמים וינס ויצא החוצה,
רמזה התורה שעיקר מצות נר הנוכה

לעומקו של מקרא וישב

חשב עשו כי אכן לא התקיימה הברכה ביעקב, ולאחר הקבורה חזר לשעיר.

***

וַיִּקַּח אֲדֹנָי יוֹסֵף אֹתוֹ וַיְתַנְהוּ אֶל-בֵּית הַסֵּהר וְגו' וַיְהִי-שָׁם בְּבֵית הַסֵּהר וְגו' וַיִּתֵּן חֲזוֹן בְּעֵינָיו שֶׁר בֵּית-הַסֵּהר: וַיִּתֵּן שֶׁר בֵּית-הַסֵּהר בְּיַד-יוֹסֵף אֵת כָּל-הָאֲסִירִים אֲשֶׁר בְּבֵית הַסֵּהר וְגו' אֵין שֶׁר בֵּית-הַסֵּהר רָאָה אֶת-כָּל-מְאוּמָה בְּיָדוֹ וְגו'. (לט, כ')

יש ליתן טעם מדוע יחזרו המלים **בֵּית הַסֵּהר** שש פעמים בארבעה פסוקים [פרק לט, פס' כ-כג].

ושמא יש לומר כהמדרש רבה, שיוסף היה בבית הסהר ביום, ובלילה חוזר לבית פוטיפרע להנהיג את ביתו. והרמז לכך במלים בית הסהר שש פעמים. מבית לסהר ומסהר לבית, וחוזר חלילה. ושש פעמים כנגד ששה ימים בשבוע, כי בשבת היה בן חורין בבית אדוניו.

ולעומקו של מקרא י"ל, שאלו השש פעמים כנגד המידה הששית של יוסף, היא מידת היסוד. שבזכות תיקון

גם את אשתו ממנו. לכן אמרה העבד העברי לצחק בי.

ולעומקו של מקרא, ייאמר: **מחסדי המקום** נתן לה הקב"ה **להיכשל בלשונה**, ובמקום לקומם את אנשי ביתה על יוסף קוממה אותם על אדוניו. שכן אמרה על אדוניו **הָבִיא לְנֹו אִישׁ עֲבָרִי לְצַחֵק בְּנֹו**.

וכן לאדוניו, במקום לקוממו על יוסף, קוממה אותו עליה, על אשתו באשר תקפתהו לבזותו ולומר לו **הָעֶבֶד הָעֲבָרִי אֲשֶׁר-הִבֵּאתָ לְנֹו**.

ואשר על כן הבין אדוניו כי אין ביוסף כל דופי אלא באשתו, והמשיך להעסיקו בביתו בלילות, כמובא במדרש רבה.

***

וַיִּקַּח אֲדֹנָי יוֹסֵף אֹתוֹ וַיְתַנְהוּ אֶל-בֵּית הַסֵּהר. וגם זה **מחסדי הבורא**. כי בעת הזאת נפטר יצחק ובא עשו לקבור את אביו יחד עם יעקב, ונזכר אשר אמר יקרבו ימי אבל אבי ואהרנה את אחי. אך הוא לא עשה מאומה, כי ידע על היעלמו של יוסף, ובית יוסף להבה והוא לשטן לעשו, ובהעדרו אין חשש לעשו. אשר על כן

לעומקו של מקרא וישב

ואסחט אין כתיב כאן אלא **וְאָשַׁחַט** בשין שמאלית ורמז כאן על **שחיטת היצר הרע**. אל תיקרי **וְאָשַׁחַט** אלא **וְאָשַׁחַט**, בשין ימנית.

ומה **שפירש רש"י** שכל אחד חלם את פתרונו של השני. כי זה דרכו של המאבק בין היצר הטוב והיצר הרע, שכל אחד מהם ינסה לפתור את חלום חברו. יצר הטוב לרעה ויצר הרע לטובה. כדי להפיל את חברו ברשתו. **וכהמשך למלחמת היצר**, יאמר עַר-הָאֲפִים הוא היצר הרע, **אֵל יוֹסֵף אֵף אֲנִי בְּחִלּוּמֵי וגו'.** אף אני, והמלה **אף** תּוֹרָה על רוגז וכעס מנת חלקו של יצר הרע. ולא רק שאין הוא חפץ לשמש את אדונו אלא גם לא ירחיק המזיקים ממנו. כי בבוא העוף לאכול את מאפה פרעה היה לו להרחיקם, ולעומת זאת נתן להם לאכלם. לכן **פתרונו להישחט** כחלומו של שר המשקים.

אלא שיוסף פתר להם שיתלה על עץ. וכידוע בדברי חז"ל כל החלומות הולכים אחרי הפה.

אם כן יש לשאול מה ראה יוסף לבחור לו דוקא מיתה זאת של תליה על עץ.

מידה זאת והתגברותו, המשיך להיות בבית אדוניו כל אותם הימים.

***

וַיֵּרָא אֲתָם וְהֵנָּם זֹעֲפִים (מ,ו') ויש לעיין, שהרי לא היה לשר המשקים לזעוף כי חלום טוב חלם. אלא כפירש"י **ועל דרך הפשט**, שכל אחד חלם חלומו ופתרונו של השני. לכן שר המשקים היה זעף שחלם על שר האופים שנתלה, וחשש כי גם לו יהיה כן. ושר האופים חלם טוב על שר המשקים אך חלומו שלו היה קשה שהעוף אוכל מעליו את מאפיו. לכן התקיים בשניהם **וְהֵנָּם זֹעֲפִים**.

ועל דרך הרמז, תרמוז הפרשה על מלחמת יצר הטוב ויצר הרע, ועל עניני פטפוט ביצרים אלו. **שר המשקים ירמוז ליצר הטוב**, אשר גם אם סרח הרי כל מגמתו לחזור להיות יועץ כליות לטובה כבראשונה, וכל מעינו לשרת את אדונו, ולכן מוכן הוא לשחוט את יצר הרע המסיתו מתפקידו. זה שסיפר שר המשקים ליוסף **וְכֹס פְּרֻעָה בְּיָדֵי וְאָקַח אֶת-הָעֵנָבִים וְאָשַׁחַט אֲתָם אֶל-כּוֹס פְּרֻעָה וגו'.**

לעומקו של מקרא וישב

ללא יו"ד, ובין הַשְּׁרָגִים שאמר לו יוסף בפתרונו עם יו"ד.

ובאומרו שְׁרִיגִם התכוון שר המשקים לחלק את המלה שְׁרִי-גַם לשנים ולומר מדוע רק אנחנו נענשנו והרי שְׁרִי פרעה האחרים גַם חטאו.

אך יוסף ירד לעומק הפתרון שרק שר אחד חטא וזה שר האופים, כי רשלנותו היתה בידו. ואילו שר המשקים לא עשה מאומה שנכנס הזבוב בכוס פרעה.

ולכן אמר לו לשר האופים, לא שְׁרִי, אלא שר אחד וזה אתה. ולכן אמר יוסף שְׁרָגִים עם יו"ד, ופתרונו שְׁרִי ג' ימים. שבעוד ג' ימים שר המשקים ישוב לכסאו, ושר האופים בג' ימים יתלה.

***

ועוד יש ליתן טעם להבדל בדבריהם של שר המשקים והאופים. ששר המשקים אמר וְהִנֵּה-גִפְנִי לְפָנָי. ושר האופים אמר וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה סִלְיֵי חֲרִי עַל רִאשֵׁי. ויש להבין ההבדל בין לְפָנָי ובין עַל רִאשֵׁי.

ויש לומר שידע יוסף כי יצר הרע יסודו בגאווה. ולכן צריך לברור לו מיתה משפילה. ואין מיתה משפילה יותר מן התליה כשהתלוי נשאר על העץ למאכל עוף השמים. לכן הזהירה התורה להורידו מן העץ מיד אחרי התליה, כי קללת אלקים תלוי.

ועוד יש לומר שפתר יוסף את חלום שר האופים, באומרו וְתִלֶּה אותך על עֵץ (מ,יט') על פי מה שכתוב בפרשת ויגש וְתִלֶּה ארץ מצרים וארץ כנען מפני הרעב. ולמד גזירה שוה וְתִלֶּה וְתִלֶּה.

ועל דרך הצח, עת יתלה האדם את יצרו הרע כאשר פתר יוסף, לא רק שְׁמִים יעזרוהו, אלא גם האדמה תעשה רצונו. ובהיות שר האופים הממונה על התבואה נידון להיות וְתִלֶּה, לכן נאמר גם על ארץ מצרים וְתִלֶּה, ויוסף עצמו נהיה שר הממונה על הפרנסה, להיות המשביר לכל התלויים ועומדים בין רעב לשבע.

***

ועוד יש ליתן טעם על דרך הצח להבדל בין שְׁרִיגִם שאמר שר המשקים

לעומקו של מקרא וישב

בעין של צדיק. בעין יוסף הצדיק קמה הנבואה של שר האופים בהמן, ושל שר המשקים במרדכי היהודי.

***

**כִּי אִם-זְכַרְתָּנִי אֶתְּךָ כְּאִשֶּׁר יֵיטֵב
לְךָ וְעָשִׂיתָ-נָּא עִמָּדִי חֶסֶד
וְהִזְכַּרְתָּנִי אֶל-פְּרֻעָה (מ, יד)**

נאמר במדרש תנחומא כי כנגד פעמיים שסמך על רהבים, באמרו זְכַרְתָּנִי וְהִזְכַּרְתָּנִי, ישב בבית הסהר עוד שנתיים ממה שהוקצב לו.

יש לשאול מדוע פעמיים שאמר שר המשקים זְכַרְתָּנִי וְהִזְכַּרְתָּנִי יורה דווקא על שנתיים. ומדוע לא יורה על יומיים או חדשיים.

ומובא באוה"ח הק' שיוסף היה צריך לתקן את מידת הזכרון, ומשום שנפגמה מידת הזכרון פעמיים, כִּי אִם-זְכַרְתָּנִי וְהִזְכַּרְתָּנִי לכן היה צריך להמתין שנתיים, כדי שיעברו עליו שני ימי זכרון של ראש השנה. ובזה יבוא על תיקונו.

ולעומקו של מקרא יש לומר בעניין זה הסבר נוסף מדוע ישב יוסף שנתיים נוספות בעבור אומרו כִּי אִם-זְכַרְתָּנִי וְהִזְכַּרְתָּנִי:

וזה פתרונו על דרך הפשט: אצל שר המשקים, בהיות הגפן לפניו, ואינה דבוקה לגופו ידע יוסף שיכול להתקיים גם בלעדיה. ואילו אצל שר האופים הסלים דבוקים בו על ראשו, וכשירדו הסלים, ירד גם ראשו. לכן אמר לו ישא את ראשך מעליך.

ועל דרך הרמז והצח, תמיד ינצה יצר הטוב את היצר הרע בעמדו לפני ה'.

ולעומקו של מקרא בזה ירמוז הכתוב למלחמת מרדכי היהודי בהמן הרשע. שכן במרדכי ואסתר נאמר לפני. ותיפול לפניו. ובהמן נאמר על. נופל על המטה. וכן אמר אחשורוש תלוהו עליו. ובהיותו תמיד מתנשא על, זו גם מפלתו, כפי שנאמר [משלי טז, יח] לְפָנֵי שֹׂכֵר גָּאוֹן וְלְפָנֵי כְּשָׁלוֹן גְּבוּה רִוּת.

ועוד תרמוז הפרשה למלחמת מרדכי היהודי בהמן הרשע. כי שר המשקים הוא כוחו של מרדכי היהודי ששחט ענבים על ידי כל באי המשתה, כדי שלא יבואו לידי יין נסך. ואת המן תלה אחשורוש על עץ. ע"ץ נכתב בע"לן צדי"ק. הוא העץ אשר ניבא עליו יוסף

לעומקו של מקרא וישב

החזיר דוקא לשר המשקים ואת שר האופים תלה. ורק פרעה ידע מהחלטה זאת אשר בתוך לבו. והנה נודע לו שיוסף ידע כבר שלשה ימים לפני כן מה פרעה יחליט בינו לבין עצמו. שכל החלומות הולכים אחר הפה, ומה שפתר יוסף היה כעין גזירה שכך יהיה. לכן מיד ויריצוהו מן הבור.

***

ועוד יש לתת טעם, מדוע נחשב לו כאילו פגם בבטחונו פעמיים. הרי בתחילה אמר כי אם זכרתני לעצמך. ואח"כ והזכרתני אל פרעה. כי איך יזכירוהו אל פרעה, אם בעצמו אינו זוכר. ולפי זה לכאורה פגם רק פעם אחת, בבקשתו שיזכירוהו אל פרעה.

ויש לומר שגם כי אם זכרתני לעצמך, גם זה פגם באמונה, כי ברצות ה' דרכי איש יזכיר להם כל אשר בחפצו. ולכן הכל חוזר אל הבטחון בה' שהוא זוכר ומזכיר כל הנשכחות.

***

כִּי-גִבַּב גִּבְבֹּתַי מֵאַרְץ הָעֶבְרָיִם וְגַם-
פֶּה לֹא-עָשִׂיתִי מְאוּמָה כִּי-שָׂמוּ
אֹתִי בְּבוֹר (מ,טו')

יש ליתן טעם לאמרו פעמיים לשון גניבה. כִּי-גִבַּב גִּבְבֹּתַי. ויש לומר שרצה להזכיר זכות אבות של גִּבְבֹּתַי

יוסף כביכול הקדים ביומיים את בקשתו משר המשקים. שכאשר אמר לשר המשקים בְּעוֹד | שְׁלֹשֶׁת יָמִים יֵשָׂא פְרֵעָה אֶת-רֹאשׁוֹ וְהִשִּׁיבָהּ עָלַי-כִּנְיָ וּסְמִיךְ לִי אִם-זָכַרְתָּנִי, לא היה צריך אז לבקש הזכרתו, אלא לחכות יומים עד ששר המשקים יצא מבית האסורים ביום השלישי, ואז לבקש בקשתו. והיה עליו לבטוח שבינתיים בשני ימים אלו תהיה לו ישועה ופורקן, וירצוהו ולא יצטרך לבריות.

אלא שיוסף לא חכה יומים אלו, ומיד בקש משר המשקים שיזכירוהו לפני פרעה. והקב"ה משלם יום לשנה יום לשנה, ולכן היה עליו לחכות שנתיים ימים.

ולתירוץ זה צריך לתת טעם מדוע אמנם לא חיכה יוסף הצדיק ליום השלישי. ויש לומר כי נהג כן כדי לתת תוקף לפתרון חלומו, ולהראות בבטחה כי זה הפתרון אמת הוא. שכן מיד עם פתרונו בקש שיזכירוהו אצל פרעה.

ואכן, זה תוקף האמון שנתן פרעה בפתרונו של יוסף. כי ידע פרעה שעל פי החלטה של רגע אשר בתוך לבו

לעומקו של מקרא וישב

ועל דרך הצח וְרִיצוּהוּ הוא לשון לְרִצוֹת. שריצוהו להקב"ה, ועל ידי כך ויריצוהו.
ואשר על כן יזכיר הכתוב בפר' מקץ:
מִן הַבּוֹר, בה"א הידיעה.

שאף על פי שהריצוהו מבית הסהר הנקרא בור, והוא על דרך הפשט, הרי שלעומקו של מקרא סדנא דארעא חד הוא, ומה שהריצוהו מן הבור של פרעה, הרי הוא כעין המשך של הבור אשר במדבר, ומה שהריצוהו עתה הוא מכח אותו הבור לשם הושלך בתחילה.

ולקיים בזה את מאמר רוח הקדש:
(לז, כ') וְנִרְאָה מֶה יִהְיֶה חֲלֹמְתֵינוּ.

***

וְלֹא-זָכַר שַׁר-הַמְּשָׁקִים אֶת-יוֹסֵף
וַיִּשְׁכַּחְהוּ (מ, כג')

לא זכר וישכחהו. שני לשונות יש כאן. אחת בלשון של "לא תעשה", וְלֹא-זָכַר, והשניה בלשון של "עשה", וַיִּשְׁכַּחְהוּ. והוא ההיפך מהציווי של מחיית עמלק, זָכַר וְלֹא תִשְׁכַּח. ויש לומר שנקט לשון הפוך ממצנת מחיית עמלק, להורות כי לא מידת הקב"ה כמידת בשר ודם. שבעמלק צוה אותנו על הזכירה ועל השכחה, כי המצוות הן בידינו כפי שאמרו הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. לכן

יִּוֵם וַיִּגְבַּתִּי לְיָלֵה שְׁטֵעַן יַעֲקֹב לַלְבָן
בְּסוּף פְּרֶשֶׁת וַיִּצֵא [לא, לט'].

***

וְעוֹד יֵשׁ לִיתֵן טַעַם לְאֶמְרוֹ וְגַם-פֹּה
לֹא-עָשִׂיתִי מְאוּמָה. מאי וְגַם-פֹּה.

ויש לומר שכך אמר להם: גם בבית אבי לא עשיתי מאומה, וגם פה לא עשיתי מאומה. וכאומר: גם שם גם פה שָׁמוּ אותי בְּבוֹר, וזה מה שאמר הכתוב בתחילת מקץ [מא, יד'] וַיִּרְצוּהוּ מִן-הַבּוֹר. מִן-הַבּוֹר בה"א הידיעה. מאותו הבור שלשם השליכוהו, הוא אותו הבור שמשם הריצוהו, כי סדנא דארעא חד הוא. וכדלקמן.

***

יִּוֵם הַלְלֵת אֶת-פְּרֻעָה (מ, כ"ד)

ברש"י: הַלְלֵת לשון הַכְּבִּס. כאומר: (ויקרא יג, נה') אַחֲרֵי הַכְּבִּס אֶת-הַנֶּגַע שְׂכִיבוֹסוּ עַל יְדֵי אַחֲרִים.

ולעומקו של מקרא יש לומר כי רצה רש"י לרמוז לנו בזה, שעל ידי לשון הרע של שר המשקים על יוסף שקראו עבד, נער עברי, וכו', בזה כָּבַס הַנֶּגַע של יוסף שהוציא דבה רעה על האחים, ומיד אחרי הוכבס את הנגע, התקיים בו ויריצוהו מן הבור.

לעומקו של מקרא וישב

לעוה"ב. ומה יש לו ליוסף בתשלום הטוב של הרשע. השלישי, שאמר ועשית עמדי חסד. והרי חסד לאומים חטאת. ומה לו ולחטאת עמו.

ונוסף עליו הרביעי, שאמר והזכרתני אל פרעה. שהיה לו לדעת כי בידי הקב"ה להזכיר. לכן נאמר על שלשה, ועל ארבעה לא אשיבנו.

ועל דרך הצח, ולעומקו של מקרא יאמר: מאי לא אשיבנו, אל תקרי בתוקף אלא בתמיה. לא אשיבנו? והרי זו עצה עמוקה לזמן המדויק של הגלות והגאולה, ועוד שהכתוב מעיד על-מכרם בפסוק צדיק לכן השב אשיבנו אותו ואת כל בית אביו להריצו מן הבור להיות משיח בן יוסף ולקרב קץ הגאולה עם משיח בן דוד ולהושיבו על כנו, ולהשיבו אל אלקיו ואל אדמתו, ולקיים וכפר אדמתו עמו כב"א.

***

אמר זכור ולא תשכח. אבל זמן הגאולה והגלות בידו ית', ולכן בעת עלה רצון מלפניו נאסר יוסף ובעת עלה רצון מלפניו הריצוהו מן הבור. לכן אמר ולא זכר וישפחהו. כן יזכור לנו אהבת איתן ויגאלנו כב"א.

***

להפטרה

כה אמר ה' על-שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל-אַרְבָּעָה לֹא אָשִׁיבֵנוּ עַל-מִכְרָם בְּפֶסֶף צַדִּיק וְאֶבְיוֹן בְּעֶבְרִי וְנַעֲלִימ. עמוס ב,ו'

ליכא מילתא דלא רמיזי באורייתא.

הנה כי כן ירמזון פסוקי ההפטרה על מה יצא הקצף מלפני בורא עולם, להשאירו ליוסף עוד שנתיים ימים בבית האסורים. וכמו שאמר הנביא עמוס בהפטרת פרשתנו: על-שְׁלֹשָׁה וְעַל-אַרְבָּעָה.

הראשון, על אשר אמר כי אם זכרתני אתך. וכי מה יש לצדיק כיוסף להיות עם הרשע במוחו ובלבו. ולא היה צריך לומר אתך.

השני, שאמר כאשר ייטב לך. והרי כאשר ייטב לו הרי זה תשלום טוב של הרשע בעוה"ז אל פניו להאבידו

**בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות
לטל': 052-7675895
גור-אריה צור
מודיעין עילית
ניתן להצטרף לתפוצת מייל
דוא"ל: leshem895@gmail.com**

